AZTAG
JOURNAL ARMÉN. QUOTIDIEN
B. P. 587
BEYROUTH, Liban
Directeur-Propriétaire
HAIG BALIAN

ԲԱԺԱՆԱԳԻՆ
ՍԻՐԻԱ տար. 550, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 300 Ս. Դ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄ. տրկ. 7, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 4 տոլար

ԱԶԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

ازتاك
جريدة سياسية ادبية اقتصادية حرة

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 3 1933
ԶԵՐՈՒՔԷ ՀԱՏԸ 2,50 Ս. Դ.

Է. ՏԱՐԻ | Ամէն առաւօտ պէտք է գնել թերթիս տնօրէնին հասցէին | Տնօրէն — Խմբագիր՝ ՀԱՅԿ ՊԱԼԵԱՆ | Ձեռագրերը չեն վերադարձուիր | ԹԻՒ 106 (944)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՑ ՃԱԿԱՏՈՎ

Մեր ներկայ այս օրերուն, ընդհանրապէս, խօսքը կը պատկանի ժողովուրդին, զանգուածին, մեծամասնութեան՝ նուիրագործուած Անգլիական և Ֆրանսական մեծ Յեղափոխութիւններուն շնորհիւ։ Մեր նորագոյն այս դարուն՝ արեգակի ճառագայթներուն պէս պարզ ու յստակ և համարձակ կերպով կը վառի ու կը շողշողայ քննադատութեան մեծ լոյսը, մտնելով ամենուրեք, ուր գոյութիւն ունի որեւէ մարդկային տգիտութիւն, անարդարութիւն, անհատական, հասարակական կեղծիք, չհնազանդուած և տեսակ տեսակ ընկերական, բարոյական ախտեր, հիւանդութիւններ։ Շնորհիւ քննադատութեան առողջ և կենսարար ուժին ու խօսքին, անոր խորաթափանց ոգիին ու անաչառութեան, երեւան կը հանուին, հիմա, ճշմարտութեան լոյսին կը բերուին բազմաթիւ, բազմաթիւ տխուր և վարակիչ երեւոյթներ, գործունէութիւններ՝ գործուած ամէն տեսակ վաշխառուներու, փերեզակներու, բանսարկուներու և խաչագողներու կողմէ։ Կը տիրէ այսօր կարծիքի, խօսքի, խղճի և գրիչի մեծ ազատութիւն։ Ո՛վ իսկ կայ ճշմարիտ է և անկեղծ, ո՛վ որ էապէս աշխատեր է և օգտակար եղած իր և իր ազգին ու մարդկութեան, — կրնայ հրապարակաւ, բա՛ց սիրտ, ասպարէզ նետուիլ պաշտպանելու ինքզինքը՝ եթէ պատահմամբ սխա՛լ է հասկցուեր, կամ սխալ քննադատուեր ի՛ր գործերուն ու շարժումներուն մէջ։

Ներկայ դարու գիտութեան և գրականութեան մեծ գնացքին ժամանակից է այսօր, նաև Մամուլը, իր յաղթական և վեհափառ կեցուածքով։

Իսկական մամուլը, անկեղծ և անկաշառ մամուլը՝ հայելի՛ն իսկ է կեանքի ամէն մէկ երեւոյթներուն ու շարժումներուն։

Մամուլին իրաւունքն ու պարտքն է ներկայացնել իր ընթերցողներուն՝ կեանքը այնպէս՝ ինչպէս որ է։ Անիկա ազատ է եւ կրնայ բուռն քննադատութեան ենթարկել բոլոր անոնք, որոնք գործելով ազգի, հասարակութեան, հայրենիքի անունով, անոնց օգտին համար, կ՚ըլլան շատ անգամ շահատակութեանց, գեղծումի, անբարոյականութեան և անձնական չիլ հաշիւներու վատթար և ապականող ճահիճին ու անդունդին մէջ։

Մամուլի համար գոյութիւն չունի երբեք անձնական, շահասիրական, կողմնակցական, հայրենակցական, ազգականական և նեղ բարեկամական հաշիւներ ու դաւադրութիւններ՝ Շայլոքեան սիստէմով։

Մամուլին բուն նպատակն է, պաշտպանել ազգի մը շահերն ու բարիքը։

Մամուլը ինքն ալ կը վրիպի գուցէ, կը սխալի երբեմն իր ճշմարտութեան և արդար քննադատութեանց ուղեգծէն։ Այն ժամանակ իւրաքանչիւր անհատ կամ ժողովուրդը ինքը՝ ազատ է իր իսկ կողմէ խօսք ուղղելու անոր՝ կանգնած դէմ դիմաց, քաջի՛ պէս։

Փոխանակ տմարդի միջոցներու դիմելու, փոխանակ պառաւ կնիկներու կամ զառամած ծերունիներու նման, քաշուած այս կամ այն անկիւնները և սրճարաններու փտած խորշերէն բամբասանքներ հալովելու, բոլոր տեսակի քննադատողները պէտք է միշտ և միշտ իրենց ըսելիքները գրեն կամ խօսին ուր որ անկ է։

Մենք այս խորհրդածութիւններու առաջնորդուեցանք, կարդալով Դամասկոսի մեր Թղթակցին վերջին գրութիւնը, Դամասկահայ ազգային գործերու վերաբերեալ։ Ըստ մեր Թղթակցին, Դամասկոսի աղա-էֆէնտիները, Թաղական, Հոգաբարձուական մարդիկը իրար են անցեր, բամբասանք, ըսի-ըսաւ. — «Ո՞վ է «Ազդակ»ի Թղթակիցը… ինչո՞ւ է գրեր… սխալ է գրեր… գրողը անպատճառ ազգականական բարեկամական, հայրենակցական կապեր ունի թերթին խմբագրին հետ…» Եւայլն, եւայլն։

Մենք հարց կուտանք Դամասկոսի ազգային կրթական գործերը իրենց ձեռքերուն մէջ առած այդ յարգելի պարոններուն, — եթէ մեր Թղթակցին գրածը իրապէս անճիշդ է, կամ զրպարտութիւն, ապա ինչո՞ւ դուք ալ մարդու մը նման չէք հրապարակ գար վայել խօսքով և գրչով։ Փոխանակ պատէ պատ զարնուելու, մութ անկիւններ փնտռելու, ինչո՞ւ լոյս ճակատով, արժանի կեցուածքով, չէք նետուիր հրապարակ, քանի որ կայ խօսքի և գրիչի ազատութիւն, և թերթը, ուրիշ բան չի ծառայեր, եթէ ո՛չ, հանրութեա՛ն, անոր ընկերային, բարոյական շահերուն միայն։

Եթէ սո՛ւտ են մեր Թղթակցին գրածները՝ Դամասկոսի ազգային գործերուն մասին, սո՞ւտ են նաև մեր միւս պաշտօնակից թերթերուն Թղթակիցները, որոնք խարազանելով կը խարազանեն ձեր ապիկարութիւնն ու անհոգութիւնը՝ հանդէպ հասարակական ու կրթական գործունէութիւններուն։ Այդ ի՞նչ անտանելի մթնոլորտ է, որ դուք ստեղծեցիք, մանաւանդ աս վերջին տարին, խաղալով տասնեակ մը հայ ուսուցիչներու և ազգին արժանապատուութեանն ու պատիւին հետ։ Դուք ի՛նչ երեսով, Պէյրութէն մինչև ձեր տեղը կը հրաւիրէք Վեհ. Բաբգէն Կաթողիկոսը, հանգանակութիւն մը բանալու ուսուցիչներու ամիսներով չվճարուած ամսականները վճարելու համար։

Եթէ դուք իսկապէս ձեր գործերով արդիւնաւէտ և օգտաշատ ծառայութիւններ մատուցած ըլլայիք, չի պիտի երբեք ալ հետաքրքրուէիք թէ ո՞վ է ձեր մասին գրող «Ազդակ»ի Թղթակիցը։

«Ամէն ճամբայ Հռոմ կը տանի», բայց ձեր ճամբան, յարգելի Թաղականներ և Հոգաբարձուներ, ուրի՛շ է, ուրի՛շ…

Կատարեցէք ձեր պարտականութիւնները այնպէս ինչպէս որ պէտք է, յետոյ Յացեալը ձգեցէք Աստուածներուն, այսինքն Աղագային…

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(Լուբեր, տպագրութիւն «Ազդակ»ի Պէյրութ)

Մեր աշխատակից Լուբերի «Ուրֆայի Հերոսամարտը» գիրքին առթիւ, հայ անզուգական գրագէտ եւ ցաւի երգիչ Ա. Ահարոնեան ստորագրած է հետեւեալ յօդուածը.—

Մեր վտարանդի ու հայրենազուրկ վիճակում յոգնած ենք օտարների տառապակոտ կարեկցութեան հայցողներից. «Հալածական ու ջարդուած», ազգի չոր համբաւը թունաւոր իժի պէս մեր ստանդական կոշկոճուած կրունկներն է լիզում, մինչ անդին հայ ժողովուրդի արիութեան, անձնազոհութեան, ռազմական խոյանքի սքանչելի դրուագները մնացած են խաւարի մէջ։

Ահա Ուրֆայի անզուգական, աննախընթաց հերոսամարտը, որ մեն—մենակ բաւական է մի պատմութիւն զարդարելու գործերի համար:

Մինչև այսօր հելլենական Միսոլոնգին եղաւ Թուրք բռնապետութեան դէմ ծառացած ժողովուրդի ազատասիրական ըմբոստ ոգու խորհրդանշան, յետ այսու, ահա Ուրֆան պիտի բազմի առաջինի կողքին, որպէս հայ յեղափոխական պատմութեան փառքն ու պսակը։ Ինձ անծանօթ չէին Ուրֆայի 1915 թուի զինուած ապստամբութեան դրուագները. կարդացի նորէն հեւ ի հեւ, չնչակտուր, որպէս հին հին հայրերիս շիրիմներից բարձրացող զէնքի շառաչիւն և հոգիս թունդ ելաւ։

Այս սեղմ ու հարկադրաբար հակիրճ տողերի մէջ անհնար է պարփակել հայկական Միսոլոնգի՝ Ուրֆայի դիւցազնական խոլ յեղյեղումները։ Բաւական է վերյուշել սև թուականը, 1915… Հազարամեան Թուրք հրէշն է բանել համայն Հայոց աշխարհը, աւեր ու սուգ, արիւն, ողբ ու կոծ ամէն կողմ, և հայրենի օճախներից չորթուած, չորս հողմերի բերան է նետուած հարիւր հազարաւոր անպաշտպան մեր ժողովուրդը և ամբողջ Թուրք անբրածին ցեղն է դուրս թափուել, փողոց ու ճամբաներ բռնել, քաղցած գազանների վոհմակ, որ արիւնի հոտ է առել։ Ջարդ, թալան ու կողոպուտ ամէն կողմ։ Եւ ահա փշրուած, արիւնաթաթաւ առաջին կարաւանները ցաւի ու արցունքի ծփանքով Ուրֆայի դռներն են ծեծում։ Ուրիշ շատ քաղաքներ են անցել, շատ աւեր ու չէն գիւղեր, Ուրֆան է միայն, որ առանձնակատար նժույգի պէս ծառս է ելնում զարհուրանքի ու եղեռնի այս ահաւորանքի առաջ, մարդ անցեալի անհաս փորձն ունի, 1895—96ի յիշողութիւնը։ Ի՞նչ, դէպ անապա՞տ քայլել այս հնազանդ ամբոխների հետ, աւազների կիզիչ անգթութեան մէջ անարգօրէն խոշտանգուելո՞ւ համար…

Երբեք։ Ուրֆան սուսերամերկ կը ծառանայ Թուրք բարբարոսութեան դէմ արիւնարբու թշնամու կատաղութիւնը կը փշրէ առանձնապէս աւելի զոհեր խլելով նրանից և ապա թէ կ՚ընկնի հերոսական մահով։

Եւ թողէք որ առանց ազգային արժանապատուութեան ճչան աշխարհին, թէ երէկի ամբողջ պատերազմի ընթացքին ոչ մի ազգ թիւրքի պէս նամարդ, ստոր, անգութ ու վաւաշոտ թշնամի ունեցաւ և ոչ մի երկիր իր Ուրֆան ունեցաւ։ Քաղաքի երեսուն հազար հայութիւնը մարդ ու կին, ծեր ու երիտասարդ պատանիներ ու մատղաշ աղջիկներ ու հարսներ, ամէնքը միասին ու խառնուածներ մի բանակ է։ Ու 1915 թուի սեպտեմբեր 29ից մինչև հոկտեմբերի վերջը, ամբողջ մի ամիս այդ հրաշք ժողովուրդը մահու և կենաց վճռականութեամբ ու սարսռազդեցիկ միաբանութեամբ մարտնչում է բազմահազար Թուրք զինուած խուժանի և կանոնաւոր բանակի դէմ, իր կորիւնները պաշտպանող առիւծի կատաղութեամբ։

Իւրաքանչիւր մարտիկ, հրացանաձիգ թէ սրածիգ լաւ գիտէ, որ պիտի մեռցնի, մեռցնի գազանների այդ վոհմակը, որ կոչւում է Թուրք խուժան։ Եւ պատնէշներ են բարձրացած թաղ թաղի դէմ, կտուրից կտուր, անկիւնից անկիւն ամէն մի պատի ճեղքից, ամէն մի թումբի ակից, ամէն մի քայլի յետևից գնդակ է շաչում և ասւմն է բառաչում, թշնամու գրոհին Ուրֆան պատասխանում է իր ընկերների խիզախ գրոհով պատնէշների վրայ հայ կարիճների երգն է թնդում ազմի որոտի հետ. թշնամու չորս թնդանօթների աւերիչ դէմ հայ հերոսների մի ջոկատ յանդգնօրէն ու սքանչելի ելոյթ է գործում, որ շշմեցնում է Թուրք հրամանատար փաշային։

Ու մենաւոր, անօգնական, իր բախտին ձգուած այս մի բուռն հայութիւնը որ ժամ առ ժամ նօսրանում է ու արիւնաքամ դառնում, չարունակում է մարտնչել գիշեր ու ցերեկ զարհուրանք ու մահ սփռելով իր չորս կողմը արիւնի ու կրակի մրրիկի մէջ։ Եւ հրամանատար Ֆախրի փաշան, այս յամառ ու անըմբռնելի դիմադրութեան հանդէպ ստիպուած է բացագանչել.

— «Ի՞նչ կը լինէր մեր վիճակը, եթէ այս ծանր օրերին մի քանի Ուրֆաներ մեր դէմ այսպէս ծառանային»։

Եւ արտասովոր նենգ եղանակներով ճիգ է անում իր գերմանացի զինուորական կցորդների հետ հայ կարիճների դիմադրական կուռ կազմը խախտել, ներումի, նոյնիսկ պարգևների խոստումներով, ի զուր։ Հայ քաջարի ղեկավարների զինուորական խորհուրդը բոլոր այդ խարդաւանանքները ի դերև է հանում արհամարհոտ ու վճռական մերժումով, Թուրքն այլևս որևէ պատրանք չի թողել, նրա բարբարոս հոգին ակն ընդ ական ցասումից դուրս ուրիշ բարոյական օրէնք չգիտէ։ Ուրֆան Թուրքին լաւ է ճանաչում ժամանակ 1895 96ից ի վեր։

Բողոքով քաղաքի արիւնաթաթաւ փլատակները երկու ախոյեանների գերեզման պիտի դառնան։

* * *

Չեմ ուզում երկարել երկիւղած հիացմունքի այս տողերը։ Ինչպէս չյիշատակել սակայն հերոսական այս փոթորկի դէթ ամենէն կարկառուն դէմքերը և առաջիններից առաջինը, անեղծ ու սքանչելին Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան։ Գուլ Վահա՞նն է վերածնուել արդեօք այս զարմանալի մարտի մէջ, թէ աւելի հին դարերից մի առասպելական հսկայ որ սուսերամերկ յանկարծ ցցուել է Թուրքի ահն մանչալով.

—«Եկա քաջեր արիւնոտ թաթդ, այս ես եմ ասում, վասնզի իմ ցեղը յաւիտենական է»։

Ահա իր պատկերը, լայնաթիկունք ու կուռ կազմուածքով երիտասարդ, նուրբ, ազնուական դիմագծերով, մութ յօնքերի տակ թաղուած խոր իմաստուն աչքեր, դժան վճռականութեան փայլով և այս երկաթէ ունելիի պէս իրար վրայ սղմուած ծնօտները, ուր մի պղնձեայ կամք է նստած։ Ահա առաջնորդ ու ղեկավարը այդ հզօր, աննկուն դիմադրութեան, որ նա պատրաստել է տարիներից ի վեր։ Մ. Եօթնեղբայրեան 1895—96 թուերի համիտեան զարհուրանքի օրերին ծնունդն է ինչպէս և բոլոր իրեն հետևող ընկերները։ Հայրենի պատանի, մի հատիկ հոգ ունի.—զինել հայ ժողովուրդը, մի հաւատամք, հայրենիքի սէրը և նրա ազատութիւնը։ Տեսանող է ծնուած և առաջնորդ, անակնկալների գաղտնիքը գիտէ և անծանօթ իրերի և երեւոյթների խորքն է տեսնում, ցեղին սպառնացող վտանգն ապրում է բնազդօրէն եւ օր ու գիշեր դադար չունի կանխելու համար մթի մէջ սողոսկող եղեռնը։ Իր հաւատամքները անդրդուելի են, ինչպէս եւ իր կամքը, որոշումների գործադրութեան մէջ յամառ է, ուղղագիծ եւ անգութ։ Թուրքին ճանաչում է իր մատների պէս, նրա անպատասխան հոգու բոլոր ծալքերը գիտէ, եւ նրա դէմ կռւում է ճիշդ նոյն զէնքերով, նոյն բարոյականով։

Իր հայեացքը խորաթափանց է, պաղ, բոցանները խաղաղօրէն կշռէ վերջ, նա որքան խիզախ է մահու առջեւ նոյնքան հնարամիտ ամենէն կորստաբեր անակնկալն ու դաւը ի դերեւ հանելու։ Նրա համար կեանքում ոչինչ կայ անհնարին, երբ ինքը վճռել է, եւ իր կամքից հզօր ոչինչ չի ճանաչում։

Դաւադրական եւ զէնք ու զօրամթերք հայթայթելու իր տարիների գործունէութեան մէջ նա իր անվեհեր յանդգնութիւնն ու ճարպկութիւնը հասցրել է առասպելականի։ Իր հարուածները անդրին են եւ միշտ չեշտակի եւ ինքը այդ հարուածող ձեռքը միշտ աներեւոյթ։

Իթթիհատի սահմանադրութեան եւ Թուրք Հիւրիէթին նա հազիւ 20ը անցած երիտասարդ, իմաստուն արիութիւնը ունեցաւ յայտարարելու, թէ սուտ է այդ բոլորը, հայ ժողովուրդը պիտի զինուի անընդհատ: Եւ խօսքը պահեց:

Ուրֆայի հերոսամարտը իր, եւ իր մի խումբ անվեհեր երիտասարդների պատրաստածն է ու վարածը։ Աննկարագրելի է իր կռիւ վարելու եղանակն ու կարողը։ Իրապէս առասպելական մի հսկայ, որի խիզախ հոգին ամէն տեղ է եւ աչքը բոլոր դիրքերում եւ օրին հետեւում ու հնազանդում են այդ քաղաքի հայութիւնը որպէս պատգամախօսի։

Կռուի վերջերին չոր գնդակով մի ոտքը փշրուած՝ նրան պատգարակով դիրքէ դիրք են պատցնում եւ նրա երեւալը բաւական է, որ հայ մարտիկների գրոհը մահափիւր եւ թշնամու խուճապը անխուսափելի դառնայ։ Իր մահը նոյնչափ անեղ է ու հերոսական, որքան եւ իր կեանքը։ Իր մտերիմ հաւատարիմներն ու մարտակից կարիճները ընկան իր շուրջը, ու առկայծ փամփուշտ ունի: Փշրուած ոտքով յետին ճիգով խոյանում է թուրք զօրքերի վրայ, կրակում աջ ու ձախ ու վերջին փամփուշտով իր փառաւոր անզուգական գոյութիւնը կնքում հսկայի մահով։ Եւ Ֆախրի փաշայի ցնծութիւնն այնքան մեծ է, որ իր հրամանով բերդի բարձրութիւնից թնդանօթի 24 հարուածներ ծանուցանում են Թուրք խուժանին այս անզուգական հայ առաջնորդի մահը։

Հայկական ամբողջ ազատագրական շարժումը և Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որի անունով նա գործեց ու կռուեց մինչեւ վերջը, քանի՞ Եօթնեղբայրեան ունին…

Եւ իր ընկերներն ու գործակիցնե՛րը… ի՛նչ կեանքեր, ի՛նչ գեղեցկութիւն և ինչ արիութիւն:

Ահա քրիստոսապատկեր Ռասթէլէնեան, Մկրտիչի մանուկ օրերի ընկերը, յեղազայրին նրա զինակիցն ու աջ բազուկը։ Սրբազան անդրշիրիմեան մի դէմք երկնքի կարօտ ունեցող արբի պէս փխրուն առողջութեամբ ու ակարակազմ, 40 աստիճան տաքութեան մէջ թաց լաթը ճակատին դիրքից դիրք է վազում, խրախուսում, ամրապնդում շարքերը։

Հոկտեմբեր 18ի եղեռն գիշերին ամենէն անեղ ընդհարումների մէջ ճակատից գնդակ առնելով ընկնում է նա խաչէն նոր վար առնուած Քրիստոսի սեղ ունէր, ճակատին արիւնի պսակը, գրում է նրա թաղման ականատես մէկը:

Ահա Գէորգ Ալեադճեան բարձրահասակ, թիկնեղ վիթխարին, որ Վենետիկի Մուրի կերպարանք ունի և որ զարնում է պատնէշի վրայ։ Ահա անզուգական Մկրտիչի եղբայրը՝ Սարգիս Եօթնեղբայրեան իր աւագի գործակիցն ու համհարզը, որ աննկարագրելի խիզախութիւններից յետոյ կռուի վերջին զոհ է գնում մի զզուելի հայ մատնիչի դաւին և կախաղան բարձրանում։ Ահա Յարութիւն Սիմեան քաջարի մարտիկը, Արմենակ Ազգարեան, Լեւոն Չէրչեան, Վաղարշ Մեսրոպեան, Գառնիկ Շամլեան եւ քանի քանի ուրիշներ, մէկը միւսից գեղազանց, անձնուէր ու արի, մահու վճռականութեամբ հզօր, որոնք իրենց անպարտելի առաջնորդի հերոսական օրինակով պատնէշների վրայ կնքեցին իրենց նշեզ կեանքը կամ կռուի վախճանից յետոյ պաշարուած այս կամ այն տան մէջ մի քանի ընկերներով թշնամիներին ծանր կորուստներ տալով ընկան Հայոց աշխարհի համար, որ այնպէս պինդ սիրեցին։ Ուրֆացին անձնատուր չի լինում երբեք, նա գիտէ մեռնել ու մեռնիլ հերոսական մահով։

(Շար.)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

(Սեփական Թղթակցութիւն)

Դամասկոս, 30 Յուլիս 1933

Ո՞վ է Թղթակիցը

Հազիւ մէկ քանի թղթակցութիւն երեւցած Ազդակի մէջ, ահա՛ հրապարակ ինկած՝ սեթեւեթուած մորուքի տապաններ, տասնեակ մը թիւերով.

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Կը հարցնեն, կը հարցաքննեն,

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Ուրիշներ չեն գոհանար հարցաքննութեամբ։ Իրենց կասկածները կը պոռան, ամէն անցնողի, անկիւնադարձներուն, հրապարակներուն վրայ, ի լուր ամէնուն։

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Բարեկամները կը յանդիմանեն իրենց բարեկամները բարեկամաբար՝ թէ իրականութենէն զեղչեր կան թղթակցութեանց մէջ: Ուրիշներ՝ ուժգնութեամբ պակաս կը մատնանշեն, մինչ աչք ու ականջ կարած թէ՝

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Հոգաբարձուները կը սպառնան ուսուցիչներուն։ Աւելի վերին մարմինները կ՚երդնուն իրենց ճերմակ մազերուն վրայ թէ՝ պիտի չառնեն այս ու այն ուսուցչին յետնեալ ամսականները։ Ոմանք անհետաքրքիր են թղթակցին նկատմամբ և ճիշդ անոր համար ալ կը հարցնեն.

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Ազդակի անօրէնին բոլոր հայրենակիցները կասկածի տակ են՝ իբր թղթակից։ Կասկածելի է նմանապէս՝ Նաճարեան քահանան՝ իբր փեսայ Պոլսեցիներուն։ Բայց խնդիրը հոն է որ ամէն կասկածներ չլուծուեցան որ՝

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Ո՞վ պիտի ըսէ այս մարդոց՝ մեծաւորներու և փոքրահասակ՝ թէ փոխանակ թղթակից փնտռելու իրենց շուրջն ու վրան, աւելի լաւ կ՚ընեն գրուածներուն մէջ եթէ կան սուտեր և սխալներ անոնք ճշդեն և հերքեն։ Իսկ եթէ չեն կրնար ընել ատիկա, ինչո՞ւ կը տրտան ասդին անդին.

— Ո՞վ է Թղթակիցը…

Ես ըսե՞մ թէ Թղթակիցը ո՛վ է։

Թղթակիցը՝ է և կը մնայ նոյնը, այսինքն՝ ա՛ն որ կը յանդգնի ճահիճին քար նետել, կրկնողներու համերգին ականջ տալու ձանձրոյթը յանձն առնելով. ա՛ն որ առայժմ կը մտադրուի չարիքն ու անոր արմատները և առանց քաշուելու գողին՝ «գող», օրիկային՝ «օրիկայ», կ՚ըսէ։

— Բայց ասիկա մեղք է, մեր հանրային կեանքին մէջ, մեր հանրային կեանքին համար, պիտի առարկէք։

Թո՛ղ այդպէս ըլլայ։

Զգայացունց պաշտօնանկութիւն

Ձեռնք գիտէք։ Իմացա՞նք։ Գիտցա՞նք։

Վարչականի (հասկցէ՛ք Թաղաքական ժողով) ենթակայ մարմին մը կայ եղեր։ Անունը՝ Եկեղեցական Հոգաբարձութիւն, որուն գոյութիւնը պաշտօնացուեցաւ մեծազգոյն մուտքով մը՝ հասարակական խաւերէ և խմբակցութիւններէ ներս։

Եկեղեց. Հոգաբարձութիւնը պաշտօն ունի, ի մէջ այլոց։ Ազգային Տուրքի քանակը որոշելու համար դիմելու ազգայնոց՝ իրեն ալ ջոկից ունենալով ենթայանձնախումբեր կը լծուին գործի, անշուշտ նոր տարիէն սկսեալ, և գլուխ կը հանեն իրենց յանձնուած գործը յաջողութեամբ կամ անյաջողութեամբ։ Ասիկա իրենց գիտնալիքն է։

Անցեալ ամսուան մէջ, գրեթէ վերջնական ձեւ մը կը տանեն ազգային տուրքերը, զորս գանձելու համար պէտք կ՚ունենան գանձիչի մը։ Կը մտածեն, կը մտածեն և ամենայարմար անձը կը գտնեն յանձին եկեղեցւոյ սարկաւագ Պ. Լեւոն Տէր Գրիգորեանի։ Կը կանչեն, կ՚առաջարկեն և 0|0 12 գանձողէքով կը պայմանին մարդուն հետ։ Այս պարագան ի լուր ժողովուրդին կը ծանուցուի եկեղեցւոյ բեմէն, Սրբազանի բերնով։ Լեւոն գանձումի կ՚ելլէ։ Բայց…

Halte là

Բայց հազիւ մէկ քանի շաբաթ անցած ահա՛ հրամանը.

— Կեցի՛ր հոդ։

Եկեղ. Հոգաբարձութիւնս, Թեմա…

...կ'ըսէ Աւետիսեանին յանձնարարութեամբ գանձիչի պաշտօնը յանձնեց ուրիշ պարոնի մը. դուն քու հաշիւներդ ներկայացո՛ւր երկուշաբթի գիշեր եւ մասնկամբ՝...

Խեղճ Լևոնը, որ կարծածին չափ ալ խեղճ չէ սարկաւագ ըլլալով հանդերձ, ինչպէս խեղճ չէր իր նախորդը, կ'ուզէ հասկնալ իր անակնկալ պաշտօնանկութեան պատճառը, անոր մէջ տեսնելով իր անունին հաւանական վարկաբեկումը։

— Ի՞նչ պիտի ըսէ ժողովուրդը, երբ լսէ որ ինծմէ առնուեր է գանձապետի գործը և ուրիշի մը յանձնուած։ Պիտի չկասկածի՞ որ «ջրանին մէջէն բան կայ», այսինքն՝ ուրիշներու պէս՝ մեղր ու կարագ եմ կերեր և անոնցմէ օգտուեր... Կը տրտմաբանէ Լևոն և կը դիմէ ուր որ անկէ, հասկնալու համար իր պաշտօնազրկումին պատճառները:

Ուր հանգոյցը կը լուծուի

Երկուշաբթի գիշեր, փոխանակ հաշիւներու տետրակը տանելու, իր ձեռքերովն ու լեզուովը կը ներկայանայ Եկեղ. Հոգաբարձութեան ժողովին՝ Առաջնորդարան, ուր ներկայ կ'ըլլայ նաև առաջնորդ նախագահը։

Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը ատենադպիր մը ունի, հետեւաբար՝ իր ատենագրութեան մէջ արձանագրած պէտք է ըլլայ ի՛նչ որ խօսուեցաւ հոն երկու կողմէ։ Բայց ես սա քանը կրցայ հաստատել որ Լևոն ինքզինքը, անունն ու վարկը, պաշտօնն ալ միատեղ հաշուելով պաշտպաներ է և յարձակեր — լեզուով, խօսքով, ուրիշ բանով մի՛ հասկնաք — նոյն իսկ, այս ու այն համաքաղաքացիական և այլ միամիտ հաշիւներով առաջնորդի ու հոգաբարձուներուն վրայ։

Դէպի Բարձրագոյն Ատեան

Բայց ի՞նչ կ'արժեն փաստարկութիւններն ու վարկի և արժանապատուութեան վիրաւորականները, երբ Հոգաբարձուները որոշեր են զինք հանել իր պաշտօնէն և ուրիշի մը յանձնել զայն, յանուն ազգային շահերու չահեցման... Լևոն կը ստիպուի դիմել Բարձրագոյն Ատեան՝ Վարչական ժողով...

Հանելուկ

Վարչական ժողովը կը քննէ խնդիրը և վճիռ կուտայ որ երկուքին ալ չյանձնուի այդ պաշտօնը: Զոր թերթներ չոր մեկնութիւններ կուտան, բայց հանելուկ է... այդ վճիռը։

Թեմական քննուկ

Ուսուցիչները կը սպասեն որ Թեմականը ժողով գումարէ և իրենց փարա տանին։ Հաշուեքննիչ Յանձնաժողովը կը սպասէ որ Թեմականը գումարուի և իրենց քննութեանց արդիւնքը ներկայացնեն։ Սրբազանը կը սպասէ որ Թեմականը նիստ գայ իր... 507 սուրիական ոսկին գանձելու համար։

Բայց ցայժմ Թեմականը մեծամասնութիւն չգոյացաւ, հակառակ կրկնակ հրաւէրներու։ Որովհետև Թեմականն ալ՝ ինծի չափ, գիտէ որ եթէ գումարուի, վճարուելիք գումարներ պիտի ներկայացուին իրեն՝ առ ի հատուցում։ Ու ինք, Հոգաբարձութեան պէս՝ գանձին մէջ ոչինչ չունի։

Սրբազանն ալ ուսուցիչներու տարօսին

Թեմականի վերջնագոյն նիստին, ուր ներկայ եղած են երեք Թեմականներ և երկու վարչականներ, անպաշտօն խօսակցութեանց միջոցին խնդրոյ առարկայ եղած է Առաջնորդ Սրբազանի յանձնուելիքներու հարցը։

Թեմականին ատենապետը կարգ մը անպաշտօն առաջարկներ է ներկայացուցած Սրբազանին՝ իր ամսականներուն համար, բայց Սրբազանը անյողդողդ, պատասխաներ է որ ինք տեղ չերթայ մինչև որ իր յանձնելիքները՝ չորս տարուան հաշիւ, ամբողջապէս չգանձէ...

Խե՛ղճ Սրբազան, որ... ուսուցիչներու ալ ... կ'ապրի։ Միայն թէ տարբերութիւն մը կայ երկու անձնելիքներու միջև։ Ուսուցիչներու ամսականները եթէ իրենց կամքէն անկախ և ուրիշներու չարակամութեան երեսէն հիացին յանձնել, բայց Սրբազանին ամսականները, որոնց մեծագոյն մասը նախորդ տարիներէն եկեր դիզուեր է, անվճար մնացած են իր և իր նախագահած իրերայաջորդ ժողովներու ապիկարութենէն։ Ժողովուրդը ստիպուա՞ծ է միթէ ապիկարութեանց գինը վճարելու... Մինչ ուշա՞ր է ժողովուրդը խուզուելու համար։ Այս ալ հարց մըն է, որուն կ'անդրադառնանք յառաջիկային։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՃԱՓՈՆ ԿԻՆԵՐԸ

Պէրլինի յայտնի գիտնականներէն Տքր. Մակնիւս Հիրշֆիլտ, վերջերս մասնաւոր ուսումնասիրութիւններու համար Մայր. Արեւելք այցելած ըլլալով, գրի է առած Չինաստանէն, Ճիբոնատանէն եւ Ճափոնէն իր ստացած տպաւորութիւններն ու հետազօտութիւնները: Ստորեւ կուտանք կարեւոր մասեր այդ յօդուածաշարքէն զորս ստորագրած է ականաւոր գիտնականը։

Ոչ մէկ երկրի մէջ «գոց տուները» չեն ա՛յնքան կանոնաւորապէս կազմակերպուած, որքան Ճափոնի մէջ։ Ճափոնի հանրատուները զօրանոցի մը կարելի է նմանցնել։

Ես այցելեցի հին և անուանի Եօշիվարան, վերաշինուած Արեւմտեան ոճով, նման Թօքիոյ մէկ առանձին թաղին՝ Սէմպէկուրի։

Ես տեսայ «գոց տուները» Եօքոհամայի, Քաղոյի, Օսաքայի և զարմացայ անոնց խիստ կարգապահութեան վրայ։

Եօքօհամայի մէջ ինծի պատահեցաւ զուարճալի դէպք մը։ Ես չէի կրցեր որ իմ ժամանումս այդ քաղաքին մէջ պիտի մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերէր: Երբ ես կայարանէն դուրս ելայ հանրային տուներու թարգմանին միջոցին, զարմանքով տեսայ հանդիսաւոր պատգամաւորութիւն մը, որ ինծ դիմաւորելու էր եկեր։ Իմ զարմացումս աւելի մեծ եղաւ, երբ տեսայ, որ այդ պարոնները, երկար գլխարկներով, սև րէտինկօթներով և սպիտակ ձեռնոցներով հանրային պաշտօնեաներ էին, առողջապահութեան հսկող գործակատարներ էին և հանրատուներու կալուածատէրներ։ Այս վերջինները եկած էին զիս ողջունելու, յաճախորդ մը աւելի շահելու համար... Բայց տարօրինակն ու զարմանալին՝ այն պատուիրակութիւնն էր պերճազիճներու, հագուած չքնաղօրէն։ Այդ կիները ինծի ներկայացուցին հանրային տուներու սեփականատէրները՝ կիյօ—պանդոկին մէջ:

Գոյութիւն ունի՞ արդեօք կնավաճառութիւնը, Ճափոնի մէջ։ Կնավաճառութիւնը այսօր շատ մը երկիրներու մէջ գոյութիւն չունի։ Բայց անիկա խարապէս յառաջացած և զարգացած է Ճափոնի մէջ։ Այսօր ալ, ինչպէս Միջին Դարուն, ծնողները կը ծախեն իրենց աղջիկները հանրային տուներու գործակատարներու՝ քանի մը հարիւր դահեկանի համար:

Իրողութիւնը սա է որ, հանրակիները կը նկատուին որպէս պատանդներ և ա՛յն ժամանակ կ'ազատագրուին՝ երբ կը վճարեն պէտք եղած դրամը՝ իրենց տէրերուն։

Միւս կողմէ, կնավաճառութիւնը ա՛յնքան յաճախադէպ է, սովորական բան է, որ ամօթ չի թուիր ոչ ծնողքներու և ոչ ալ անոնց աղջիկներուն համար։

Աղջիկը ի վերջոյ կ'ամուսնանայ, բայց շատ մը Ճափոնցիներ կը նախընտրեն ամուսնանալ հանրակիներու հետ, նկատելով որ այս վերջինները աւելի՛ փորձառու, աւելի՛ ճարտար և գիտակից են սիրոյ խնդիրներուն ու գաղտնիքներուն, քան փոքր քաղքենի դասակարգի աղջիկները:

Շքեղ հանդէսներով յուղարկաւորութիւնը կատարեցին վերջերս կոմսուհի Քազիւկ Ժամանօթայի՝ կինը ծովակալ Ժամանօթայի, մէկը ամենաբարձր պաշտօնեաներէն Ճափոնական կայսրութեան։ Արդ, կոմսուհի Քազիւկը՝ աղջիկն էր Նիկօթայի համեստ ձկնորսի մը, որ ծախուած էր հանրատան գործակատարի մը։

Իր մօտն էր առած երիտասարդ այս պերճազիճը։ Մարդը, այն ժամանակ այնքան աղքատ էր, որ չէր կրցած գնել Քազիւկը հանրատան պետէն։ Բայց շնորհիւ Քազիւկի մաքին, խելքին, ու խորհուրդներուն, Ժամանօթա վերջը դարձաւ Ճափոնի քաղաքական մեծ դէմքերէն մին։

Կը պահեմ յիշատակը տարօրինակ և բանաստեղծական՝ իմ մէկ այցելութեանս որ ըրի Եօքօհամայի մօտ Ամօրի աւանին։ Այդ տեղ կը գտնուի շատ հին մեհեան մը՝ նուիրուած բրինձի աստուծոյ Ինարիին: Այդ մեհեանին շուրջ բոլորը բարձրացած են «գոց տուներ»՝ ուր ուխտաւորներ կուգան միշտ, բերելով բրինձի աստուծոյ (որ նաև աստուածն է սիրոյ) իրենց նուէրներն ու աղօթքները։

Ինարին որ ներկայացուած է սպիտակ աղուէսի մը կերպարանքով, պաշտպանն է «իրահոր» զոյգերու և ամուսնացողներու։

Օր մը ազնուական կին մը կուգայ խնդրելու այս աստուծոյ որ իրեն վերադարձնէ իր սիրականը։ Խնդրանքը կատարուած ըլլալով, անիկա Միքատոյի պալատին բարձր մէկ տիտղոսով վարձատրեց։

Այս ժողովրդական պաշտամունքին քահանաները միեւնոյն ժամանակ մոգեր են, գուշակներ և բժշկապետ։ Անոնք միջնորդներ են սիրային խնդիրներու։

Իմ ճամբու ընկերս, բացատրեց Ա. Մօրիի պերճազիճներուն թէ, ես գիտուն մըն եմ, Գերմանիայէն եկած յատկապէս, ուսումնասիրելու սիրոյ բանը...

Զիս կարծելով մոգ մը, գուշակ մը, պերճազիճներէն մէկը ինծի հարցուց թէ կրնա՞յի իր ապագան գուշակել։

—«Ես չեմ կրնար ձեռքերդ կարդալ, պատասխանեցի, բայց քու դէմքիդ գիծերը ինծի շատ մը բաներ ցոյց կուտան...»

Պերճազիճները շրջապատեցին զիս, անզգոյշ հարցումներ ըրին ինծի։ Ես պիտի յիշեմ միշտ անոնց խումբը, անոնց փոյծերը և զարդարուած դէմքերը։ Անոնցմէ շատերը էին ա՛յնքան երիտասարդ, երիտասա՜րդ.... Ծամ՛ծ փաթթներու վրայ, անոնք կ'ունկնդրէին ինծի խելացի աչքերով, մինչ, ա՛նդին՝ սիրոյ տաճարին անուշաբոյր պարտէզներուն մէջ ծղրիթներ կ'երգէին...

Անոնցմէ ամէն մէկը հարց կուտայ ինծի. —«Դեռ երկա՞ր պիտի մնամ այս տանը մէջ. Պիտի ամուսնանա՞մ: Որքա՞ն զաւակ պիտի ունենամ...»

Ես ուսումնասիրեցի անոնց դէմքերը և ... անոնց գիծերը կարդացի։ Ես արտասանեցի նշանակալից վճիռներ որոնք մեծ տպաւորութիւն գործեցին անոնց վրայ։

Ուրիշ պերճազիճներ նոյնպէս առանձին դուրս թափուեցան։ Ծառերը հաւաքուեցան։ Մեծաւորուհիներն նոյնպէս եկան...

Ես չպիտի մոռնամ երբեք փոքրիկն Թագաժօրին՝ որ իր մօրը կողմէ բերուած էր Ամօրիին տաճարը։ Անիկա հազիւ բացուած գարնանային ծաղիկի մը նման։ Երբ այս փոքրիկ աղջկան ըսի թէ քիչ ատենէն պիտի մայրերուն ամենաերջանիկը ըլլար, իր աչքերն և վշտացին դէմքը լուսաւորուեցաւ ուրախութեան ճառագայթներով։ Ո՞ւր պէտք է փնտռել խորքը բոլոր այն նախապաշարումներուն՝ որոնցմով լեցուն է Ասիոյ երկիրը, Արևելքը.... Պէտք որ բոլոր անոնց, Աղուէս—Աստուա՞ծն է, մոգե՞րն են արդեօք։

Ճամբուն առուխօսակցներու կեանքը.— Ես ծանօթացայ շատ մը պարուհի-սազիչուհիներու հետ։ Անոնք խիստ բարեկիրթ և վայելուչ կերպով հագուած էին։ Անոնք իրենց թէյասեղանին շուրջ, իրենց գեղեցիկ կերպով կահաւորուած տուներու սրահներուն մէջ կը պարեն, կ'երգեն, բանաստեղծութիւններ կ'արտասանեն, կը պատմեն մանրավէպեր և աւանդավէպեր՝ իրենց հին աստուածներու կեանքէն, պատմութենէն։

Ճափոնի հին հերոսներէն Քիւրանօգիւկի նուիրուած սրահին մէջ կը հաւաքուին Պարի Կայսերական Դպրոցի աշակերտուհի—պարուհասազէտները և կ'անցնեն հաճելի, գեղարուեստական ժամեր։

Պէտք չէ ճափոն պարուհասազիտուհիները շփոթել հանրային կիներու, պերճազիճներու հետ։ Անոնք պարզ պարուհասազէտներ են, որոնց միութիւնը 1000 տարուան պատմութիւն մը կը թողու իր ետեւ։

ՏՔԹ. ՄԱԿՆԻՒՍ ՀԻՐՇՖԻԼՏ

Քրտական Գիրն Ու Գրականութիւնը

Հին ժամանակները քիւրտերը չունէին սեփական գիր, հետեւաբար չունեցան հրատարակութիւններ։ Բայց սխալ է կարծել թէ Քիւրտերը չունէին գրողներ և քիւրտերէն լեզուով գրքեր։

Քիւրտ յայտնի հեղինակ Մոլլա Ահմէդ Ջիզրին, որ կ'ապրէր Ջզիրէ մէջ, գրած է 13րդ. դարուն, Դիւանը՝ անունով բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մը։ Իր գրածները ցոյց կուտան, որ յարաբերութիւն ունէր արաբ և պարսիկ գրողներու հետ, կը տիրապետէր արաբերէնի և պարսկերէնի։

Գերմանացի հեղինակ մը, Հարթման, գտնելով Մոլլա Ահմէտի ձեռագիրը, կ'արտատպէ վիմապատկերով։ Այդ գրքին մէկ օրինակը կը գտնուի Հայաստանի պետական մատենադարանին մէջ։ Հայաստանի պատմաբանական կաճառը կ'աշխատի զայն տպագրել լատինական տառերով։ Այդ գրքէն զատ, Մոլլա Ահմէդ գրած է նաև ուրիշ գիրքեր, որոնց ձեռագիրները կորսուած են։

Ուրիշ ծանօթ քիւրտ գրող մը, Ահմէդ Էլ Խանի, ունի «Մամէ ու Զինէ»ն տիրպօէմ մը, «Նաւբիհարը», «քրդական պատմութիւն», «բժշկարան» «Նուպար» և ուրիշ գործեր։ Ապրած է 16րդ. դարուն, Պայազիտի շրջանին մէջ ուր եւ մեռած է։

Իսմայիլ Պայազիտի ապրած է Ահմէդ էլ Խանիէն ետքը, ունի քիւրտերէն բառարան և ուրիշ ձեռագիրներ։ Քիւրտ գրող Նիփի եւս ունի քիւրտերէն քանի մը գործեր։ Ֆագիհէ Տայրան (Մոկացի) մեծ բանաստեղծ մըն է, որ ապրած է 15րդ. դարուն, Շէրաֆէտտին Պիթլիսի 1592), որ գրած է ֆրանսերէն լեզուով քրտական պատմութիւն մը, քիւրտ լեզուն կը բաժնէ հետեւեալ բարբառներու,— լուրի, գուրանի, գուրանի, զազա և կուրմանջի։ Շէրաֆէտտին այս մասին կուտայ նաև հետեւեալ բացատրութիւնները.— Լուրերը կ'ապրին Պարսկաստանի մէջ, իրենց լեզուն եւ սովորութիւնները նման են Պարսիկներու լեզուին ու սովորութեանց։ Գուրանիներն ալ կ'ապրին Պարսկաստանի մէջ, անոնց լեզուն սկսած է բաւական տարբերիլ քիւրտերէնէն։ Զազաները կ'ապրին Տերսիմի եւ Երզնկայի մէջ, անոնց լեզուն հին քիւրտերէնն է։ Կուրմանջիներն ու Գուրանները կ'ապրին Թուրքիոյ և Իրանի մէջ (Սաուջբուլաղ)։

Թէեւ իրարմէ տարբեր, բայց այս բարբառները շատ մօտիկ են իրարու։

16րդ. դարու 40ական թուականներուն, Շէհրիզէրի, Սղերդի, Ղարզանի մէջ կը տպուին քիւրտերէն կրօնական դասագիրքեր արաբական տառերով։ Սակայն արաբական տառերը դժուար կը կարդացուէին, քիւրտերէն լեզուի անհամապատասխան, միւս կողմէ քաղաքական պայմաններն ալ կը դժուարացնէին այդ գիրքերուն յաջողութիւնը:

Ակից 160 տարի առաջ միսիոնարական Հերցան կը կազմէ քիւրտերէն լեզուի քերականութիւն մը լատինական տառերով։

19րդ. դարու 50ական թուականներուն ճանապարհորդ Ռիզ. Պէրիզէն եւ Դիտեր կը գրեն զանազան գործեր քիւրտերէն լեզուով և կը ձեռնարկեն քիւրտերէն լեզուի քերականութեան կանոնները։

1857ին Լեխ կը հրատարակէ քանի մը գործեր կուրմանջի, զուրանի, զազա բարբառներու մասին, ինչպէս նաև քիւրտերէն համառօտ բառարան մը։

1864ին լեզուագէտ Ֆրիտրիխ կը հրատարակէ քիւրտերէն բառերու հաւաքածոյ մը։ Փրոֆ. Սոցին ճամբորդելով Սուրիա և Պաղեստին, գրած է քիւրտերէն բազմաթիւ գործեր։ Տիարպէքիրի հայ եպիսկոպոս Բշերիկի քրտախօս Հայերուն համար կը հրատարակէ քիւրտերէն աւետարաններ հայկական տառերով։

Քրտական լեզուին մեծ ծառայութիւն մատուցած է Ա. Բագան (Էրզրումի ռուս հիւպատոս), որ ռուսական ակադեմիայի ներկայացուցած է ստուար բառարան մը քիւրտերէնէ ֆրանսերէն։ Փրոֆ. Նիւամին, հաւաքելով Բագայի նիւթերը, կազմեց քիւրտերէն—ֆրանսերէն քերականութիւն մը։

Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կատարած է նաև Եղիազարեան և Սոււֆի։

1903ին Պոլսոյ մէջ կը հիմնուի Քիւրտական Միութիւնը: Ապաքիւրտական Պէտրխան կը հրատարակէ Քիւրտ ձայն ամսագիրը, արաբական տառերով։ Օսմանեան կառավարութիւնը արգիլեց և Պէտրխան փախաւ Ժընեւ։ Երկու թիւ ալ հրատարակեց այնտեղ։

1900ին Միտհատ Պէտրխան Գահիրէի մէջ կը հրատարակէ Քիւրտիստան ամսագիրը, արաբական տառերով: Քանի մը թիւ լոյս կը դադրի։ 1932ին Դամասկոսի մէջ լոյս կը տեսնէ Հավար Քիւրտերէն թերթը լատինական տառերով։

Կովկասի մէջ, Խորհրդայնացումէն յետոյ քրդագէտ Լազօ ձեռնարկեց քրդական գիր ու դասագիրք պատրաստելու։ Լազօ քիւրտերէն այբուբենը կազմեց հայերէն տառերով։ Անյաջող փորձ մըն էր այդ, և դէմ քրդական լեզուի հնչաբանութեան։ Լազօի չինած այբուբենը համարուեցաւ ազգայնական գործ։ Թէև այդ այբուբենով լոյս տեսած էր Շամս դասագիրք մը և Աշտարակի մէջ կը կազմակերպուէին մանկավարժական դասընթացքներ, բայց Լազօի այբուբենը վերցուեցաւ հրապարակէն. Մասնաւոր օրով, Մարգուլովի նախաձեռնութեամբ, կազմուեցաւ քրդական այբուբեն մը լատինական տառերով: Ներկայիս այդ գրերով կը հրատարակուի Երեւանի Ռիաքազա թերթը, ինչպէս նաև դասագիրքեր ու գրքոյկներ, Հայաստանի Պետական Հրատարակչական Ընկերութիւնը ունի քրդական հատուած մը, որ կը հրատարակէ քիւրտերէն լեզուով գրականութիւն։ Մինչև այժմ հրատարակուած են 30էն աւելի գիրքեր։ Անդրկովկասեան քրդական ուսուցչանոցն ալ ուսուցիչ կը պատրաստէ։ Լենինականի մէջ կ'ուսանին 40 քիւրտ ուսանողներ։ Կը ձայնագրուին քիւրտերէն ժողովրդական երգեր մշակուելէ յետոյ երաժիշտներու կողմէ։ Հայաստանի պատմագրական կաճառին կից գոյութիւն ունի քրդական հատուած մը որ կը մշակէ քիւրտերէն ուղղագրութիւնը, կը հաւաքէ քիւրտ ժողովրդական բանահիւսութիւնը: Բագուի մէջ եւս տեղի կ'ունենան քիւրտերէն հրատարակութիւններ։ Գոյութիւն ունի քիւրտ գրողներու խմբակցութիւն մը։

ՇԻՏԱԿ ԽՕՍՔԵՐ

Գերմանիոյ եւ առհասարակ աշխարհի վերջին անցուդարձերը լսելով կը տարուիմ մտածելու թէ խաղաղութիւնը երկրի վրայ ամէն բան բարելաւած է, բացի մարդերէն։

—

Ցուցուածագիր մը կ'ըսէ, թէ եւրոպայի հորիզոնէն պատերազմի վտանգը անհետացած է։

Ուրեմն, բանակները կը պահուին որ դաշտերուն մէջ մարգարտածաղիկ ժողվեն։

—

Քանի որ Ֆրանսա բաւականաչափ դրամ չունի իր պարտքը վճարելու Ամերիկային, ամօթ է արգիլել որ ան քանի մը միլիոն ծախսէ զէնքերու եւ իր բանակը վերակազմելու համար։

—

Փրոֆէսոր մը կ'ըսէ, թէ մեղուն տուն դառնալու մարզուած ու անսխալելի բնազդ մը ունի։

Մե՞ր թէ իր տունը, փրոֆէսոր:

—

Վիճակագրութիւն մը կ'ըսէ, թէ յիսուն տարեկանէն վեր մարդիկ ամենէն զգոյշ ինքնաշարժ վարիչներն են։

Անշուշտ, մինչեւ այդ տարիքը հասնելնին, անոնք սորված են թէ մէկ ուսի վրայ մէկ գլուխ կը բաւէ։

—

Կիները, երբ կը ճանուին (ըսել յանուն նորոյթի) կը յիշեցնեն Եւա նախամայրը։ Այրերը՝ Տարուները։

—

Ռուսաստանի օրինակէն կը սորվինք, թէ ոեւէ մէկը կրնայ երկիր կառավարել։

Բայց փրկել ու կառավարել տարբեր բաներ են։

—

Ֆրանսացի աստղաբաշխ մը կ'ըսէ թէ նոր աշխարհ մը գտած է։

Յաջորդ անգամ, եթէ պատերազմ մը եւս ունենայ, Ֆրանսացիք դրամ փոխ առնելու համար նոր աշխարհի մը պէտք պիտի ունենան եւ այդ գտնուածը կրնայ այդ պաշտօնը կատարել:

—

Ամէն ազգ կ'ընդունի թէ ծայրայեղ զինումը սնանկութեան կ'առաջնորդէ։ Բայց մենք չգիտէինք, թէ սնանկութիւնը այդքան յաջող բան մըն է, այլապէս ինչո՞ւ բոլորն ալ այդ ձեւով սնանկանալ կը ցանկան:

—

Մարքոնի կ'ըսէ թէ «յաջորդ պատերազմը անթելով պիտի մղուի»։

Եթէ այդպէս ըլլայ, մեր կարծիքով, բոլոր կիները, որոնք օրն ի բուն հեռախօսով կը խաղան, կրնան հայրենիքին մեծ ծառայութիւններ մատուցանել։

—

Դեռ մէկը չկրցաւ մեզի ըսել, թէ Շիքակօն իր «դարու մը յառաջդիմութեան» մէջ ցուցադրա՞ծ է այն ռումբերն ու առաջածառումածները, որոնք իր կարգ մը քաղաքացիներուն կողմէ կատարելագործուեցան։

—

Գերմանիա կը խորհի, թէ Վերսայլի դաշնագիրը անարդար էր: Պէտք էր ան Պաղեստինի հոգատարութիւնը իրեն տար, որ Հրեաները Աբրահամու գոգը փոխադրէր։

—

Կանտիի ծոմապահութիւնը այն օգուտը ունեցաւ, որ ծոմի ընթացքին, այծին տուած կաթով Կանտին կրցաւ նոր վարտիք մը եւ նոր սաւան մը գնել։

—

Բարիզեան լուր մը կ'ըսէ, թէ Ժան Ժօրէսի արձանին հիմնարկէքը կատարուած է եւ կրթական նախարարի փոխ խորհրդականը ազդու ճառ մը խօսած է։ Ըսենք տեսակ մը «գնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ»։

Ֆրանսացի հերոսը, հայրենասէրը կամ մտաւորականը մահէն վերջն ալ բախտաւոր է, իսկ մե՞նք, երբ ողջ է անօթի կը ձգենք, երբ մեռած՝ մոռցուած։

—

Միջատաբանի մը կարծիքով մժեղ մը մէկ անգամով կրնայ 20 մղոն ճամբայ կտրել։

Արդեօք Այնշթայն կրնա՞յ մեր ճակատէն մինչեւ կզակ տարածուող հեռաւորութիւնը 20 մղոնի վերածել։

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳԱՐԱՄԱԶՈՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Թարգմ. ԵՂԻՇԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Հեղինակ ՖԻՕՏՈՐ ՏՕՍԹՕԻԵՎՍՔԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ա. ԳԻՐՔ

ՋԱՐԱՂԷՏ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՄԸ

— Ոչ, մի՛ վախնար, ո՛չ մէկ բանէ վախնալու է։ Մի՛ ողբար։ Զղջա՛, ու Աստուած պիտի ներէ քեզի: Աշխարհիս մէջ չկա՛յ մեղք մը զոր Աստուած մերժէ ներել, երբ ենթական ճշմարտապէս զղջումի եկած է։ Մարդը, ինչ որ ալ ըլլան իր մեղքերը, չկրնար սպառել աստուածային գթասրտութիւնը։ Ո՛վ կին, աստուածային գթասրտութիւնը այնքա՛ն մեծ է։ Քե՛զ իսկ, մեղաւոր, Աստուած կը սիրէ, քու մեղքի՛դ համար իսկ։ Երկինքի մէջ շա՛տ աւելի հաճոյքներ կան զղջացող մեղաւորի մը քան տասը արդարներու համար որոնք յանցած չեն,— ասիկա շատ հին խօսք մըն է։ Գնա՛ ուրեմն ու դադրէ՛ վախնալէ։ Քաղցր եղիր մարդոց յանցանքներուն ցքէւ, սրտովդ ներէ անոր որ մեղանչած է, ներէ՛ անոր այն բոլոր չարիքները զորս հասցուց քեզի, ու ճշմարիտ խաղաղութիւնը կրկին պիտի իջնէ վրադ: Սէրը կը ջնջէ՛ ամէն բան։ Խորհէ՛, եթէ ես, որ մեղաւոր մըն եմ քեզի նման, կը գթամ վրադ, կ'ըն, որքա՛ն մեծ ըլլալու է ուրեմն Աստուծոյ գութը։ Սէրը այնքան անգնահատելի գանձ մըն է որ միայնակը կը բաւէ գնելու աշխարհիս ամբողջ մե՛ղքերը, ո՛չ միայն մերինները, կը լսե՞ս, այլ ամբո՛ղջ աշխարհինը։ Գնա՛, ու մի վախնար այլեւս։

Երեք անգամ խաչակնքեց անոր վրայ, վզէն հանեց մետալ մը ու անցուց զայն դեռատի կնոջ վզին, մինչ ան մինչև գետին կը խոնարհէր իր առջեւ։

Սթարէցը ոտքի ելաւ ու ժպտեցաւ մեծղի հասարակ կնոջ մը, տառապանքէն կաս կարմիր կտրած, որ բազուկներուն վրայ կը կրէր իր պզտիկ զաւակը։

— Նիշեկորեայէն կուգամ, հա՛յր։

— Վեց վերստ հեռաւորութենէ մը։ Զաւակդ ու դուն յոգնած ըլլալու էք։ Ի՞նչ կ'ուզես։

— Քեզ դիտելու եկայ։ Առաջին անգամ չէ որ կուգամ։ Մոռցա՞ր զիս։ Յիշողութիւնդ շատ ուժեղ չէ, կ'երեւի։ Ըսին թէ «հիւանդ է»։ Այն ատեն ինքնիրենս ըսի. «պէտք է երթամ և տեսնեմ զինքը»։ Ու հիմա կը տեսնեմ որ գէշ չէ վիճակդ։ Քսան տարի ալ պիտի ապրիս, վստա՛հ եղիր, Աստուած պահէ քեզ։ Բազմաթիւ մարդիկ կ'աղօթեն քեզի համար, վախնալիք բան մը չունիս։

— Շնորհակա՛լ եմ, աղջիկս։

— Լսէ միայն ինծի, պզտիկ աղաչանք մը պիտի ընեմ քեզ։ Վաթսուն կոպեկ բերած եմ հա՛յր, տո՛ւր զանոնք ինծմէ աւելի աղքատ կնոջ մը։ Ինքնիրենս ըսի. «իր միջնորդին կ'ուզեմ տալ այդ գումարը»։

— Շնորհակա՛լ եմ աղջի՛կս, շնորհակալ եմ։ Դուն բարի հոգի մը ունիս։ Ուզածիդ պէս պիտի ընեմ։ Աղջի՞կ է թեւերուդ վրայ բռնածդ։

— Աղջիկ մը, հայր, Լիզավետա։

— Աստուած օրհնէ երկուքդ ալ: Դուն ուրախացուցիր զիս, մայր։ Մնաք բարո՛վ, զաւակներս։

Բազմութիւնը օրհնեց ու խոնարհելով բաժնուեցաւ։

IV

Կալուածատիրոջ կինը, որ ներկայ էր այս տեսարանին, կ'արտասուէր անձայն։ Աշխարհիկ կին մըն էր ան, զգայուն ու անկեղծօրէն բարի բնազդներով։ Քանի մը քայլ առաւ ընդառաջ երթալու համար Սթարէցին որ իրեն կողմը կուգար, և եռանդով ըսաւ.

— Որքա՛ն յուզուած եմ....

Յուզումը արգիլեց զինքը շարունակելէ։

— Հիմա որքա՛ն լաւ կ'ըմբռնեմ, յարեց, թէ ժողովուրդը որքա՛ն կը սիրէ ձեզ: Կը սիրեմ ժողովուրդը, ե՛ս ալ, ու ի՞նչպէս չսիրել զայն, մեր մեծ ու բարի ռուս ժողովուրդը։

— Ի՞նչպէս է ձեր աղջիկը։ Տեսակցութի՞ւն մը եւս խնդրած էիք ինծմէ։

— Օ՜հ, սիրով երեք օր ծունկի եկած պիտի սպասէի ձեր դրան առջև ձեզմէ քանի՛ մը վայրկեանի տեսակցութիւն մը ընդունելու համար: Եկած ենք ձեզի յայտնելու մեր ջերմ երախտագիտութիւնը: Դուք առողջացուցիք իմ Լիզաս։ Վերջնականապէս բժշկեցիք զինքը, բայց ի՞նչպէս։ Միա՛յն աղօթելով անոր համար ու ձեր ձեռքերը անոր գլխուն վրայ դնելով: Եկած ենք համբուրելու զանոնք։ Ձեր յարգոյ ձեռքերը, եւ ձեզի յայտնելու մեր ամբողջ երկրպագութիւնը։

— Ինչպէ՞ս։ Բժշկեցի՞ զինքը։ Ինչո՞ւ ուրեմն երկարած է տակաւին իր բազկաթոռին մէջ։

— Բայց, գիշերային ջերմը անհետացաւ երկու օրէ ի վեր ճի՛շդ Հինգշաբթիէն ի վեր, շտապեց ըսել կինը. Իր սրունքները աւելի առողջ դարձան։ Այս առաւօտ ամբողջապէս առողջացած արթնցաւ, լաւ քունէ մը վերջ։ Դիտեցէք իր կարմիր այտերն ու փայլուն աչքերը: Ան կ'արտասուէր, ու հիմա կը խնդայ, ուրախ է և զուարթ: Այսօր ուզեց ելլել, կենալ ոտքի վրայ, ու վայրկեան մը կրցաւ կենալ առանց մէկուն օժանդակութեան: Կը յուսայ թէ տասնհինգ օրէն պիտի կրնայ պարել: Քաղաքէն բերել տուի բժիշկը. Հերցէնշթուպը: Ուսերը թօթուեց ու յայտարարեց թէ բան չէր հասկնար այդ հիւանդութենէն: Ու կ'ուզէք որ առանց ձեզի շնորհակալութիւն յայտնելու՞ մեկնինք։ Լիզա՛, շնորհակալութիւն յայտնէ՛, շնորհակալութիւն յայտնէ՛։

(7) (Շար.)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Հիթլէր կը նախագահէ 150,000 մարզիկներու տողանցքին

Շթութկարթ 1 օգոստոս.— Նախագահելով Շթութկարթի գերման մարզիկներուն կազմակերպած տօնակատարութեանց փակման հանդէսին, վարչապետ Հիթլէր խանդավառ ճառ մը արտասանեց ծովածաւալ բազմութեան մը առջեւ։ Հանդիսակատարութենէն վերջ ամբողջ Թնդացուց հիթլէրեան քայլերգը եւ Գերմանիոյ բոլոր մասերէն եկած 150 հազար մարզիկներ, իրենց շրջանային համազգեստով, հսկայական տողանցք մը կատարեցին Շթութկարթի փողոցներուն մէջ։

Ռումանիոյ Գերմանները եւ Հիթլէր

Պուքրէշ 31 յուլիս.— Պեսարապիոյ Գերմանները մեծ ցոյց մը կատարելով ծափողջունեցին Հիթլէրը։ Ռումէն ժանտարմըրին միջամտելով ցրուեց ցուցարարները։ Արդարեւ ռումէն կառավարութիւնը վճռած է ուժգնօրէն հակառակիլ Ռումանիոյ մէջ բնակող գերման գաղութներուն հիթլէրական փրոփականտին։

Էսփէրանթիսթներու համագումարը

Քոլոնեը 1 օգոստոս.— 35 երկիրներու 1000 ներկայացուցիչներուն ներկայութեանը առջեւ բացուեցաւ «Էսփէրանթօ» միջազգային լեզուի տիեզերական համագումարը։

Գերման Էսփէրանթիստներու միութեան նախագահը ճառ մը խօսելով միջազգային լեզուով, աւելցուց թէ Էսփէրանթօի գործածութիւնը ոչ մէկ պարագայի չի կրնար վնասել մայրենի լեզուին։

Միջազգ. Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը

Պրիւքսէլ 1 օգոստոս.— Երէկ բացուեցաւ Միջազգ. Սէնտիքայական Դաշնակցութեան համագումարը, որմէ կը բացակային Գերմանիոյ ներկայացուցիչները։

Պ. Շայտէման կը դիմէ նախ. Հինտէնպուրկի

Փրակա 1 օգոստ.— Գերմանիոյ նախկին վարչապետ եւ Սոցեալ—Դեմոկրատ պ. Շայտէման դիմած է Րայխի նախագահ Մարաջախտ Հինտէնպուրկի որպէսզի ազատ արձակուին վերջերս նացիներու կողմէ ձերբակալուած իր ազգականները:

Նախագահ Լըպրէօն կը բանայ Շէրպուրկի ծովային կայարանը

Շէրպուրկ 31 Յուլիս.— Հանր. նախագահ պ. Լըպրէօն եւ իր հետեւորդները Շէրպուրկ հասան «Օթօմօթրիս»ով. 5 ժամուան մէջ 3ժամէն կտրելով 371 քիլոմէթր ճամբայ։ Նախագահը հանդիսաւոր բացումը կատարեց Շէրպուրկի ծովային կայարանին, որ իր տեսակին մէջ ամենամեծն է աշխարհի։ 280 մէթր երկարութիւն, 42 մէթր լայնք եւ 20 մէթր բարձրութիւն ունեցող նորակառոյց շէնքը կրնայ միանգամն տասն վերցնել եւ պարպել ամէն մեծ դարողութիւն ունեցող 2 անդրատլանդեաններ միանգամայն։ Ուղերձներ խօսեցան Շէրպուրկի Առեւտր. Սենեակի նախագահը եւ հանրապետութեան նախագահը որ ջերմապէս շնորհաւորեց բոլոր անոնք որոնք գործակցեցան անխոնջ ջանք եւ յարատեւութիւն պահանջող ձեռնարկի իրականացման։ Պ. Լըպրէօն յետոյ այցելեց «Վօլթան» եւ Սիւրքուֆ նաւերը ուր խանդավառ ընդունելութիւն մը ցոյց տուին նաւաստիները։

Օդանաւորդութեան յառաջդիմութիւնը

Լը Պուրժէ 1 օգոստոս.— Սաւառնորդ Տօթէր վարած եւ հանգստաւէտ ննջասենեակի մը բոլոր յարմարութիւններն ունեցող օդանաւը 10 ճամբորդներով, ժամը 8ին Թուլուզէն մեկնելով ժամը 10 ու կէսին լը Պուրժէ հասաւ։ Օդանաւը միջին հաշւով կտրած է 247 քիլոմէթր ճամբայ ամէն մէկ ժամուն մէջ։ Ճամբորդներէն 8 հոգի տեղ գրաւած էին մասնաւոր խցիկ—ննջասենեակներու մէջ։ Այս ինքնատիպ օդանաւը մեծ հետաքրքրութիւն առթած է բոլորին։

Վալանս 31 յուլիս.— Ի պատիւ պ. Փիէռքօթի տրուած մէկ ընդունելութեան միջոցին, օդային նախարարը խօսեցաւ ապագայ համաձայնութեան մը մասին, որ պիտի կնքուի Պելճիքայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, ստեղծելու համար միջազգային օդային ճամբայ մը որուն պէտքը օր ըստ օրէ հրամայական կը դառնայ։

Ֆրանքը Ամրապնդուած պիտի մնայ

Օրանժ 1 Օգոստոս.— Կիյեօմ Լոտաէրի 400րդ. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հանդէսի մը ընթացքին, պրն. Տալատիէ, գովաբանելով ֆրանք եւ հոլանտական բարեկամութիւնը, հաւաստեց թէ ֆրանսա, շնորհիւ բարեկամ պետութեանց օժանդակութեան պիտի կրնայ յաղթել բոլոր դժուարութեանց։ Վարչապետը արտայայտելէ յետոյ ֆրանսայի խաղաղասիրական կամքը բռնաւորին ալ ըլլայ, եւ ամուր պիտի պահեմ կայունացած ֆրանքի դիրքը:»

Ճափոնն ոսկեչափը

Թոքիօ 1 Օգոստոս.— Փոխադրութեան Նախարարը կը հաւաստէ թէ այսօրուընէ սկսեալ արտասահման ղրկուող հեռագիրները պիտի հաշուին ոսկեչափի հիման վրայ։

Տէյվիս բաժակը դէպի Անգլիա

Փարիզ 1 օգոստոս.— Տէյվիս բաժակի Թէնիսի մրցումներուն մասնակցող անգլիացի մարզիկները երէկ կէսօրին Փարիզէն Լոնտոն մեկնեցան, իրենց հետ տանելով խնամքով սնտուկուած արժէքաւոր բաժակը։ Ամբողջ մամուլը, մեկնաբանելով վերջին մրցումները, կը դրուատէ եւ կը գնահատէ ֆրնս. խումբին գործունէութիւնը:

Տագնապը Ամերիկայի մէջ

Նիւ Եորք 1 Օգոստ.— Նիւ Եորքի մեծագոյն դրամատուններէն 11 ը խոստացան օժանդակել Պ. Րուզվէլթի տնտեսական վերականգնումի ծրագրին։

Պետ. Գանձային քարտուղարութիւնը յայտարարեց թէ՝ կառավարութիւնը վաղը հրապարակ պիտի հանէ 850 միլիոն տոլար արժէքով պարտաթուղթ, վճարելու համար 2 փոխառութիւններ որոնցմէ մին 409 միլիոն տոլարնոց, պէտք է վճարուի 15 Օգոստոսին, իսկ միւսը 251 տոլարնոց, վճարելի 15 Սեպտեմբերին։ Հրապարակ հանուած պարտաթուղթերը պիտի ըլլան 500 միլիոն տոլար արժէքով մուրհակներ 3,25 առ հարիւր տոկոսով, 8 տարիէն վճարելի, եւ 350 տոլար արժէքով գանձային տոմսեր 1.5—8 առ հարիւր տոկոսով, երկու տարիէն վճարելի։ Արժէթուղթերը պիտի ըլլան փոքրարժէք ն, հետեւաբար, մատչելի բոլորին համար։

Խռովութիւնները Քիւպայի մէջ

Լա Հավա 31 յուլիս.— Մայրաքաղաքի ուսանողները բուռն ցոյցեր կազմակերպելով խստիւ քննադատեցին հանր. նախագահ պ. Մաչատօի եւ միջնորդի դեր կատարող Մ. Նահանգներու դեսպանին՝ պ. Ուէլլէսի դէմ, որ ուզած էր հաշտեցնել հակառակորդ կուսակցութիւնները։

Ուսանողներէն ոմանք բուռն ճառեր արտասանելէ վերջ նախագահին դէմ, յարձակեցան ոստիկանութեան վրայ։

Բազմաթիւ վիրաւորեալներ եւ ձերբակալուածներ կան։

Սանթա Քլարայի ուսուցիչները միացած են ուսանողներուն եւ իրենց թոշակները կը պահանջեն։

Չինական թագին գոհարները

Լոնտոն 1 Օգոստոս.— «Տէյլի Հէրալտ» կը հաւաստէ թէ Նանքէնի կառավարութիւնը որոշած է ծախել Չինաստանի կայսերական թագին գոհարները 250 միլիոն սթերլին արժէքով։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գրած էինք որ Պէյրութի մէջ, նախկին գայմագամ մը՝ Րէօֆ պէյ Նախլի նախաձեռնած էր քօնֆէրանս մը, որուն հրաւիրուած էին ազգայնական պետեր եւ թերթերու խմբագիրներ: Հակառակ կառավարական արգելքին, գաղտնօրէն տեղի ունեցած է այդ ժողովը եւ տուած հետեւեալ որոշումները.

1.— Լիբանանի մէջ պահել Հանրապետական վարչաձեւը, որ ժողովուրդի փափաքածն է.

2.— Սահմանադրութիւնը պէտք է հաստատուի եւ կազմուի ազատ կերպով եւ ժողովուրդի միահամուռ կամքով.

3.— Ներկայ Սահմանադրութիւնը բռնի կերպով պարտադրուած է ժողովուրդին։ Ներկայ տագնապը թէպէտ ընդհանրական է, սակայն մեր երկրին պարզուած նեղութիւնը գլխաւորաբար արդիւնքն է տնտեսական եւ ելմտական գէշ վարչաձեւի մը, որով պէտք է փոխել մեր ներկայ տնտեսական խիստ օրէնքները.

4.— Մաքսային նոր օրէնքի մը հիմնումը, որ ձեռնտու ըլլայ առեւտուրի, երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստի պահանջներուն.

5.— Մաքսային հասոյթներն ու վարչութիւնը պէտք է տեղական կառավարութեան հսկողութեան տակ գտնուի.

6.— Լիբանանի արդարութեան հաստատութեանց մէջ փոփոխութիւններ մտցնել եւ պատասխանատուներ որոշել, որով պէտք է գործադրութեան դրուին Լիբանանի նախկին դատական օրէնքները, կարգ մը փոփոխութիւններով.

7.— Դատաւորները պէտք է ըլլան անկախ եւ առանձնաշնորհեալ.

8.— Արաբերէն լեզուն պաշտօնական հաստատութեանց մէջ պէտք է տիրող եւ պաշտօնական լեզու դառնայ.

9— Կապ հաստատել արտասահման գտնուող Լիբանանցիներու եւ երկրի մէջ գտնուող հայրենակիցներու միջեւ.

Եւ գործադրելու համար այս որոշումները ժողովը նախատեսած է հետեւեալ միջոցները.

1.— Որոշումները մամուլի միջոցաւ ժողովուրդի սեփականութիւնը դարձնել.

2.— Կը հաղորդուին տեղական ու հովանաւորեալ կառավարութեանց եւ Ազգ. Դաշնակցութեան.

3.— Արտասահման գտնուող Լիբանանցի գաղթականներուն հաղորդել.

4.— Պատուիրակութիւններ ղրկել Ամերիկա, Փրենս եւ Փարիզ.

5.— Եթէ պէտք տեսնուի, կը դիմուի նաեւ օրինական այլ միջոցներու։

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐ

Կը տեղեկացնեն թէ յառաջիկային մեր հրապարակը պիտի հասնին ճաբոնական՝ սեռիով պատրաստուած ինքնաշարժներ որոնց ամէն մէկը հազիւ թէ 5000 ֆրնք. (250 Ս. Ո.) պիտի արժեն։

Մեծ Սէրայը մտադիր է եղեր յիշեալ վայրէն եկող ապրանքներուն մաքսը աւելցնել:

«ԼԷ ՋԷՔՕ» ԿԱԽԱԿԱՅՈՒԱԾ

Դամասկոսի կառավարութիւնը մինչեւ անորոշ ժամանակ արգիլած է «Լէ ջէքօ» թերթը, հանրային արդարութիւնը խանգարելու հանգամանք ունեցող յօդուած մը հրատարակած ըլլալուն:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՕԳՈՍՏՈՍ 1Ի ԱՌԻԹՈՎ

Օգոստոս մէկը համայնավարներու համար տօնի օր մըն է եւ ամէն տարի այդ օրին ցոյցեր կը կազմակերպեն աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ուր իրենք կը գտնուին։ Համայնավարները իրենց ներկայութիւնը զգալի կը դարձնեն նման տօներու եւ ցոյցերու առթիւ. այլապէս դժուար պիտի ըլլար անոնց գոյութիւնը ճանչնալ։ Թռուցիկներ ցրուել, գաղտագողի ցոյցեր ընել եւ գիշերային ճանի մը հաւաքոյթներ կազմակերպել, ահա համայնավարներու գործունէութիւնը ամէն տեղ:

Հովանաւորեալ երկիրներու մէջ, Օգոստոս մէկը տօնելու համար, շաբաթ մը առաջուընէ պատրաստութիւններ կը տեսնուէին համայնավար տարրերու կողմէ. Պատրաստուած էին թռուցիկներ՝ ուղղուած նաւահանգիստ եւ օդեկայանի գործաւորներուն:

Ոստիկանութիւնը ժամ ժամին կը հետեւէր անոնց քայլերուն եւ տեղեկացած էր որ չորեքշաբթի, մէկ Օգոստոսին անոնք ցոյցեր պիտի ընեն։ Բոլոր պահականոցներուն եւ գիշերապահներուն հրահանգներ ղրկուած էին ժամանակէն առաջ։

Գաղտնի ոստիկաններ կը հսկէին խասիէ համայնավար պետերու քայլերուն:

Շնորհիւ այդ խիստ հսկողութեան եւ ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներուն ոչ մէկ դէպք կամ ցոյց չպատահեցաւ։ Միայն թէ գերման հիւպատոսարանին առջեւ գիշեր ատեն համայնավարական դրօշակ մը ցցուած էր եւ կարգ մը թռուցիկներ նետուած անոր դռնէն ներս։ Գարանթինայի մէջ նմանապէս թռուցիկներ ցրուած են։ Թրիփոլի, Ճիւնիէ, Աֆքար եւ Զահլէի մէջ ունեցած են աւելի յայտնի գործունէութիւն մը։

Հայերէն եւ արաբերէն լեզուներով թռուցիկներ ղրկուած են նաեւ թերթերու խմբագրութեանց։

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Դատական արձակուրդները սկսան երեքշաբթի օր Օգոստոս 1ին եւ պիտի տեւեն մինչեւ 31 Հոկտեմբեր։

Արձակուրդներու ընթացքին դատավարութիւնները պիտի կատարուին շաբաթը մէկ անգամ միայն, երեքշաբթի օրերը, բացի պատժական դատարանէն որ ինչպէս պիտի ունենայ ուրբաթ օրերը միայն։ Օգոստոս 15ի (երեքշաբթի) ինչպէս տօնի օրուան մը զուգադիպելուն, դատարանը բաց պիտի ըլլայ հետեւեալ օրը։ Իրաւարար. դատարանները պիտի աշխատին շաբաթը 3 օր, այսինքն երկուշաբթի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը։

Գաւառներու մէջ, նախագահ դատարաններ ինչպէս պիտի գումարեն երեքշաբթի օր Զահլէի, Թրիփոլիի եւ Սայտայի մէջ, չորեքշաբթի օրերը Պաալպէքի մէջ։ Մնացեալ մասերու պիտի ապահովեն հարցաքննութիւնը եւ դատախազութիւնը:

Սոյն կանոնագրութիւնը հաստատուած է առժամեայ Առաջին Նախագահ Սամի պէյ Սօլհի կողմէ։

Ամբաստանեալ դատաւորի պաշտօն պիտի կատարեն պ.պ. Ֆարես Նասր, Ապտօ Ապու Խէյր եւ Թաուֆիկ Նաքուր։

«ԷԼԻՖ ՊԱ» ԵՒ ՍԻՒՐԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Դամասկոսի «Էլիֆ Պա» թերթը մեկնաբանելով Սիւրիական բազմաթիւ ղեկավար անձնաւորութեանց ներկայիս Փարիզ գտնուիլը կը գրէ.

«Սուպհի պէյ պէրէքէթ, Շէյխ Թաճէտտին եւ նախկին Բարձր Գոմիսէրներու ներկայիս միեւնոյն ատեն Փարիզ գտնուիլը, իսկական վտանգ մըն է մեր երկրին համար, նկատի առնելով որ անոնց բոլորն ալ տարբեր տեսակէտներ ունին Սիւրիական խնդրոյն մասին եւ բոլորն ալ իրենց տեսակէտին համաձայն կ'ուզեն ներշնչել նոր Բարձր Գոմիսէր պ. Տը Մարթէլը։ Երբ բազմաթիւ նաւապետներ կ'ուզեն ղեկավարել նոյն նաւը, վախճանը կ'ըլլայ նաւաբեկութիւն»։

ՍԵՆԵԿԱԼՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՑԱՍՈՒՄԸ

Առջի օր Էշրէֆիէ թաղին մէջ, Սենեկալցի զինուոր մը երբ գինով վիճակի մէջ կը պտտէր, կը հանդիպի Թրֆանտեա Թէրզեանի եւ ֆարի հարուածներով զայն կը վիրաւորէ գլխէն։ Ցասկոտ Սենեկալցին յետոյ կը ձարձակի ուրիշ անցորդներու վրայ եւ կը հարուածէ կռուփով։ Ֆրանսական ժանտարմըրին քննութիւն կը կատարէ:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ 11 ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ

Սայտացի Մուսթաֆա Մարվէ, ասկէ 11 տարի առաջ, սպաննելով իր կինը յաջողած էր Պաղեստին անցնիլ եւ այնտեղ ապաստան գտնել պէյի մը մօտ։ Վերջերս ոճրագործ Մարվէ Դամասկոս եկած էր իր մայրը տեսնելու։ Զոհին ազգականները, տեղեկանալով եղելութեան, անմիջապէս փութացին իմաց տալ ոստիկանութեան, որը ձերբակալելով ոճրագործը յանձնեց Լիբանանեան դատական իշխանութեանց։

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ

Ոստիկանութիւնը Պէյրութի մէջ ձերբակալեց Գրիգոր Նշան Փամպուքճեան անուն մէկը որ, գողութեան յանցանքով, կը փնտռուէր Դամասկոսի ոստիկանութեան կողմէ։

ԳՈՂԸ ԵՒ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

Ասիֆ Մուսթէր Ֆաքայլան երբ արժէքէն շատ պակաս գինով ծախել կ'աշխատէր ադամանդակուռ ժամացոյց մը, օձիքը ինչպէս նաեւ ծախու գողօնը յանձնեց շրջուն ոստիկաններուն։ Հարցաքննուելով Ասիֆ Մուսթէր խոստովանած է զայն Սիկյման Մուսթէրէն գողցած ըլլալը։

ՀԱՇԻՇ ՄԱԽՈՂ ԳԻՆՈՎԸ

Հասան Մուհիտտին Զայյաֆ չափազանց խմած էր եւ մեծ աղմուկ կը բարձրացնէր Պուրճի հրապարակին վրայ։ Զինք ձերբակալելով ոստիկանները ծրար մը հաշիշ գտան անոր վրայ. այսպէս Մուհիտտին Զայյաֆ պէտք է պատասխանէ զոյգ յանցանքներուն:

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Առջի օր «Սինայա» անգղիական շոգենաւով քաղաքս ժամանեցին բազմաթիւ անգլիացի եւ ամերիկացի զբօսաշրջիկներ որոնք Պաալպէքը եւ Դամասկոսը այցելելէ վերջ իրիկունը ուշ ատեն նաւ վերադարձան։

Հնախօսական առաքելութիւն մը

Մեր երկրին մէջ պեղումներ կատարելու համար Շիքակօ համալսարանին կողմէ ղրկուած ամերիկեան հնախօսական առաքելութիւն մը առջի օր քաղաքս ժամանեց:

ՀՐԴԵՀ ԶԱՀԼԷԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՄԸ ԿԸ ՄՆԱՅ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ

Զահլէի Մաալաքա գիւղի Քէրէքնուհ թաղին մէջ երեք շէնքեր յատկացուած էին որպէս պէնզինի մթերանոց։ Մանուէլ Սֆէյր, այդ մթերանոցներու տէրը, երկուշաբթի առաւօտ երկու հայ գործաւորներ կը բերէ թիթեղները կլայեկելու համար։ Խեղճ գործաւորները հազիւ գործի սկսած, թիթեղները կրակ կ'առնեն եւ ուժով բոցը կը բարձրանայ երկինք։

Հեռաձայնով օգնութիւն կը խնդրուի Րայաքէն եւ Զահլէէն եւ իսկոյն կը հասնին բանակի հրշէջներու խումբը։ Մինչ այդ ամբողջ մթերանոցները բռնկած էին։ Շնորհիւ հրշէջ խումբի անմիջական օգնութեան, հրդեհը կը յաջողուի մարել։ Երկու հայ գործաւորներէն մէկը կ'ազատի, իսկ միւսը ծանր այրուածքներ ստացած դուրս կը հանուի։

Վնասը կը հասնի մօտ 2000 Օսմանեան հնչուն ոսկի, ըստ «Էլ Նիտա»ի։ Իսկ «Էլ Ահրար» թէ՛ վնասը կը ցուցնէ աւելի մեծ եւ թէ ալ երեք մարդկային զոհերու մասին կը խօսի։

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՔԱՅԼ ՄԸ

Կ'իմանանք որ Նոր Ատանայի (Թրաեմերու հող) Նորընտիր յանձնախումբը ձեռնարկած է եկեղեցւոյ եւ դպրոցի մը շինութեան, որուն հանգանակութեան առաջին առթիւ Պր. Կարապետ Գօզանեան (Ատանացի) նուիրած է 50 Սիւրիական ոսկի։

121 ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ՈՐ ԿՈՒԶԷ ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Զէյթօ Զօզա անուն 121 տարեկան երիտասարդ մը, Դամասկոսի մէջ, հիւանդանոց կը մտնէ եւ թեթեւ գործողութեան մը ենթարկուելէ վերջ, կը պատրաստուի ամուսնութեան:

Այս 121 տարեկան երիտասարդը որոշած է 21 տարեկան աղջկայ մը հետ ամուսնանալ....

Խորհրդաւոր անհետացում մը

Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ Տուէյրցի կօշիկի ներկարար Նահէտ Քասըմը որ 1ուկէս ամիսէ ի վեր անհետացած է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Սոֆիա Պետրոսեան եւ թոռնուհին Մամբրէի ազգ. բուժարանին կը նուիրեն ոչխար մը ուխտի մը առթիւ։ Ստացանք Նուիրատուէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ

2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1933

		Ս. Դ.
Եգիպտ.	թղթադրամ	434
Անգլիկն.	»	423
Տօլար	»	94
Թրքական	»	59
Պանք Օթթոմանն		138
Իտալական Լիր 100		675
Յունական Տրամ 100		70
Անգլ. ոսկի		624
Ֆրանս. »		494
Օսման. »		553
Արծաթ մէճիտ		21
Գրէտի Ֆոնս. Ա. Ֆր.		609
» » Բ. »		327
» » Գ. »		314

Սէֆէրեան եղբարք Րիւ Ֆօշ
Թէլէֆօն՝ 5-19

մա կը տեսնէ կուրախանայ։

Երբ ես կամենում էի բակից դուրս գալ, քաւորկինը խորհուրդ տուեց, որ ծառային ինձ հետ տանեմ,— գիշեր է, զաւակս։ Ասում էր նա,— ո՞վ է իմանում, կարող է հազար չար ու բարի պատահել....

— Պէտք չէ, ասեցի ես և հեռացայ։

Դուրս գալով փողոցի խաւարի մէջ, ինձ պաշարեցին նոր և աւելի ծանր մտածութիւններ.— քաւոր Պետրոսին չգտայ, ուրեմն նրա մասին բոլոր նախապատրաստութիւնները ոչնչացան, իզուր անցան... Ի՞նչ էր մնում անել։ Վարպետիս դատապարտելու օրը մօտ էր.— երկու գիշեր եւս, այնուհետեւ նրան պիտի դուրս բերէին մեղապարտների հրապարակի վրայ.... Ի՞նչ պիտի անէի, եթէ մինչեւ այսօր չգտնէի քաւոր Պետրոսին։ Ահա մի հարց, որին վճիռ տալու մէջ ես դժուարանում էի։— «Եթէ նրան չգտնեմ, ինձ կը մնայ կատարել իմ վերջին դիտաւորութիւնը, այսինքն անձամբ ներկայանալ դատաւորի մօտ, խոստովանուել ճշմարիտ իրողութիւնը, և իմ աջը մեկնելով դահճի դանակին առջեւ, ասել՝ «կտրեցէք այդ ձեռքը, որ իր միամտութեամբ մի չարագործի համար գործիք դարձաւ»։

Բայց պէտք էր նախ և առաջ տեսնուել մօրս հետ. նա կը մեռնէր կսկծից, եթէ յանկարծ կը լսէր սիրելի որդու բօթը։

Ես մտայ այն փողոցը, ուր գտնվում էր մեր տունը։

Պարսից վարչութեան կամայականութիւնները ինձ բաւական յայտնի էին, ես գիտէի, եթէ մի յանցաւոր փախստական է դառնում, կառավարութիւնը կա՛մ կալանաւորում է նրա ազգականներին, կամ նրա տան վըրայ սարվազներ էդնում, սկսում են նեղացնել անեցիներին, մինչեւ փախստականը յայտնուի։ Ի՞նչ պիտի անեմ, մտածում էի ես, եթէ կը մտնեմ մեր տունը և

րոն ասաց ինձ,— մոռացայ և իմ խոստմունքը, թէ նըրանց հետ դժոխքն էլ կը մտնեմ իմ սիրելի վարպետիս ազատելու համար։

Տաղաւարի մօտ դեռ վառվում էր կրակը և աղօտ լոյսը տարածվում էր քնած ընկերներիս վրայ։ Մի անբացատրելի նախազգացութեամբ, կարծես, զգում էի, թէ այլեւս չպիտի տեսնեմ այդ կենդով լի, եռանդոտ և անկեղծ բարեկամներիս։ Նրանք քնած էին տաղաւարի մէջ։ Ես մօտեցայ, խոնարհուեցայ, և արտասուքը աչքերումս, համբուրեցի երեքին երեսները, ապա դուրս եկայ տաղաւարից։ Եւ վերջին անգամ հայեացք ձգելով այն անտառային մենաւոր խրճիթի վրայ, որ կապուած էր իմ պատանեկութեան սրտի հետ անմոռանալի յիշատակներով։

— «Մնաք բարեաւ, սիրելի ընկերներ», ասացի և հեռացայ....

Բ.

ԿՐԿԻՆ ՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Դուրս գալով անտառից, սկսեցի դիմել մեր գիւղը։ Անդադար նայում էի դէպի «աղօթարանը», որ տեսնեմ արդեօք չէ՞ ծագում օրը։ Դեռ բաւական գիշեր կար։ Խաւարը ինձ պէտք էր, մթութեան մէջ ես շատ բան ունէի կատարելու....

Մտայ մեր գիւղը։ Նա նիրհում էր խորին քնի մէջ, միայն երբեմն մի որեւիցէ անհամբեր շան անխորհուրդ աղաղակը ընդհատում էր գիշերային լռութիւնը։ Իմ սիրտը բաբախում էր և՛ ուրախութիւնից և՛ տըրտմութիւնից, Ուրախ էի որ պիտի տեսնեմ մօրս, քոյ-

ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՈՃԵՐ

ԴԻՒՐԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Նախաճաշը պատրա՞ստ է	—	Հատրա՞ ֆէտր էլ սաֆրա
Ճաշը պատրաստուած է	—	Էլ ղատա հատր
Ես շատ անօթի եմ	—	Էնէ ճըվան քթիր
Ի՞նչ ունիք կուզէք	—	Շո՞ւ պիթրիտ թէաքուլ
Գաւաթ մը սուրճ տուէք	—	Ճիպսի ֆինճան գահվէ
Գդալը վերցը կուտեմ	—	Գէհաֆուլ էլ ֆէքհէ պաատէն
Թէյ խմել չեմ ուզեր	—	Մա պիրիտ իշրապ չայ
Հաւկիթը շատ կը սիրեմ	—	Պի հրպպի պէտ քթիր
Խաշա՞ծ կուզէք թէ տապկուած	—	Պիտ հապպու մասլուք վիլլէ մուքլի
Գանիրով կերակուրները կը սիրեմ	—	Պի հըպ էլ էքըլ պիլլի ֆի ճըպէն
Նախ ջուր տուէք խմեմ	—	Աթինի մայ աշրապ
Ապուր ունի՞ք կուզէ՞ք	—	Պի՞թրիտ թէհաքուլ շօրպա
Սուրճը շատ թանձր եղած է	—	Էլ ահվէ ըքլու քթիր
Կը նախընտրեմ խաշուածը	—	Պի ֆատտէլ էլ մասլուք էքթար
Հնդկահաւի միսը թանձր է	—	Լէհմ էլ հապէշ լէզիզ
Տապկուած ձուկ չէ՞ք ունիր	—	Միբ հա՞պ էս սէմէք էլ մըգլի
Մաքուր պատառաքաղ մը տուէք	—	Աթինի շօվքի նըզիֆի
Բանջարեղէնները չեմ սիրեր	—	Մա պի հապ էլ խուտար
Գետնախնձորը շատ կը սիրեմ	—	Պի հապ էլ պաթաթա քթիր
Կաղամբի կերակուր ունի՞ք	—	Անտէ՞ք մէլֆուֆ
Սոխը օգտակար է	—	Էլ պասալ մուֆիտ

ՏՕՔԹ. ԱՐՍԼԱՆ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՆԵՐՔԻՆ ԲԺԻՇԿ ՍՈՒԷՋԻ

Ջրանցքին Ֆրանսն հիւանդանոցի

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՄԻՋԱՆՑՔԻ ԵՒ ՍԵՌԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Շաբաթ օրը կարօտեալներու ձրի դարմանում

Հասցէ, Հալէպ Պուլվար ըր Ֆրանս թիւ 37

26—25 Թապախ Նաֆախ Սրճարանին կից

ՅՈՎՀ. ՄԱՃԱՌԵԱՆ

Սուրիոյ ծանօթ դերձակ - կերպասավաճառը հաստատած է մասնաճիւղ մը Պէյրութ, Սուք - էլ - Նուրիէ:

Մեր վաճառատան մէջ կը գտնէք անգլ. եւ ֆրանս. կերպասներու նոր մթերք եղանակի համապատասխան նորոյթներով. մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում անմրցելի գիներով:

Զինուորական այլ եւ այլ պիտոյքներ

Խղճամիտ աշխատանք

Ճշտապահութիւն

Գոհացուցանելու ներոք նրբաճաշակներու.

Փորձեցէք համոզուելու համար:

ՏՕՔԹ. ՄԻՍԱՔ Ս. ՏԱՔԷՍԵԱՆ

Նախկին interne քաղաքապետական հիւանդանոցին, այժմ Շէֆ տը քլինիք St. Elie հիւանդանոցին, հաստատած է իր դարմանատունը (Բոյխինիֆ) Հանըն թաղի իր սեփական նորակերտ շէնքին մէջ:

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կ. ա. 10-12. կ. վ. 2-6. St. Elie հիւանդանոցի վիրաբուժութեան, ժանտաբարձութեան, գլուխի, մորթի, վեներական, ներքին եւ պզտիկներու հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկները ամէն օր կ'այցելեն դարմանատունը կ. ա. 10-12:

Խղճամիտ, արագ եւ մասնագիտական դարմանում. աղքատ հիւանդներուն ձրի դարմանում հինգշաբթի օրերը կ. վ. 2-6:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՍՏՂԸ

(L'ETOILE du FOYER)

Անեւորական և երկրագործական ժողովրդային վարկի համաձայնութիւն Անանուն ընկերութիւն.— դրամագլուխ՝ 3,000,000 ֆրնք. որ կրնայ 33.000,000 ֆրնք.ի բարձրացուիլ վարչական խորհուրդի պարզ որոշումովը:

Կեդրոնատեղի.— 137 Boulevard Sebastopol - Paris

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Արեւելեան պետութեանց

Սավոյ Օթէլի շէնք, Պուրճ, Պէյրութ

ՕԳՆԷ ԴՈՒՆ ՔԵԶԻ
եւ
ԱՍՏՂԸ ՔԻՉԻ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՃԻՒՂ

ԱԽԱՆԴԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՕԺԻՏ

Երաշխաւորեալ տոկոս 5½ %: Աւելի դառ մասնակցութիւն ընկերութեան շահերուն:

ԿՍԼՈՒԽԾԱԿԱՆ ՃԻՒՂ

ՎԱՐԿԵՐՈՒ ԲԱՑՈՒՄ

Կալուածի վրայ փոխատուութիւնք վճարելի 10—15—20 տարիէն. որոշուած պայմանաժամէն առաջ ուզողը կրնայ վճարել:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԱՍՏՂԸ ընկերութիւնը ներկայիս 75,000է աւելի անդամ ունի. մինչև 1 Ապրիլ 1931 Ընտանիքին Աստղը 135 միլիոն փոխ տուած է, գրաւով 50 միլիոնէ աւելի արժէք ունեցող անշարժ կալուածներու վրայ:

Ամէն թղթակցութիւն ուղղել՝ B, P. 821, Beyrouth

UNITED STATES LINES

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳԻԾ

Աշխարհի ամենեն արագանաւ, շքեղ եւ արագ նաւերը

(Շաբաթական կանոնաւոր երթեւեկ Հավրէն Շէրպուրկ և Նիւ Եորք)

Նաւերու անունները		Մեկնումի թուականները		
Մանհաթթան	»	6	*Յուլիս*	*Հավրէն*
Բր զիտէնթ Րուզվէլթ	»	13	»	*Շէրպուրկէն*
Ուաշինկթըն	»	20	»	*Հավրէն*
Բրէզիտէնթ Հարտինկ	»	27	»	»
Մանհաթթան	»	3	*Օգոստոս*	»
Բրէզիտէնթ Հարտինկ	»	10	»	*Շէրպուրկէն*
Ուաշինկթըն	»	14	»	*Հավրէն*
Բրէզիտէնթ Հարտինկ	»	27	»	»

Մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Ընդհ. գործակալութեան

ՀԻԹԹԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

Հեռաձայն 8—00 Մաարաֆ փողոց Պէյրութ, B. P. 511

Հեռագր. հասցէ.— «BITTIFRER»

ՏՕՔԹ. Տ. Գ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԷՆ

ԹԻՒ 27 ՔԷՐԻՒՍԻՆՆԵՐՈՒ ՓՈՂՈՑ ՊԱՊ ԻԴՐԻՍ

(Քաբուսիններու եկեղեցիի ճիշդ դիմաց)

Երկար տարիներու ընթացքին Փարիզի մէջ իր ուսումը կատարելագործելէ եւ հիւանդանոցներու մէջ մեծ հմտութեամբ եւ երկար փորձառութիւններ սեւանելէ վերջ վերադարձած է Պէյրութ եւ հաստատած իր սեփական դարմանատունը Քաբուսիններու եկեղեցւոյ ճիշդ դիմաց թիւ 27 Պապ Իտրիս:

Գիտական ամենավերջին միջոցներով եւ ելեքտրաբուժութեամբ (Diatermo-therapie) ներքին եւ ի մասնաւորի կանանց վեներական, ֆրանկախտ, նոր եւ հին ջերմախտութիւն, փրոսթաթ, սերմնամանի, միզամանի եւ անկարողութեան հիւանդութիւններն ու ակարութիւնները. նմանապէս կը դարմանէ արեան եւ ընդհ. ակարութիւններ, ռոմաթիզմ (Rhumatisme) մորթային հիւանդութիւններ, մանիշակագոյն ճառագայթներով (Rayon ultra-violet): Մասնաւոր ելեքտրականութեամբ (Electro-coagulation) կատարեալ դարմանում կոկորդի amygdaleի եւ Hemoroideի:

Ընդ. ժամեր 8—12 եւ 2—8: Կիրակի եւ տօնական օրեր մինչեւ կէսօր:

ՍԱԼՕՆ - ՍԱՎՈՅ -

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

Պուրճ, նին ուլրայի քով

Հրապարակ հանած ենք բաժանորդագրութեան տետրակներ, իւրաքանչիւրը 18 գուբոն պարունակող. գին 75 ս. դ. (կանխիկ): Ածիլում՝ 1 գուբոն, մազ կտրել ու ածիլել՝ 2 գուբոն:

Մեր սալոնին մէջ կը տիրէ *ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ* եւ *ՃՇԴԱԿ*

Ամէն յաճախորդի զատ անձեռոցներ *Օգտուեցէք առիթէն*

Ա Պ Է Լ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԷՆ

Արուեստագիտական ճաշակով օժտուած հարազատ լուսանկար մը կրնաք ունենալ միայն դիմելով ԱՊԷԼ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆԸ, ուր ամենադժուարահաճ յաճախորդներն անգամ կ'առնեն կատարեալ գոհացում:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉԵԱԼ ԳԻՆԵՐ ՍՄԱՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ՍՈՒԹԻՒՆ

Գիտական լոյսի խաղերով բոսթ քարթ (6 հատ 150 Ս. Դ. (12 » 200 Ս. Դ.

Խմբանկար հարսանեկան կամ առանձին բոսթրէ, (6 հատ 400 Ս. Դ. (12 » 600 Ս. Դ.

Ցարգելի յաճախորդները փոխարժէքը կը վճարեն այն ատեն միայն երբ կատարելապէս գոհ են իրենց լուսանկարներէն:

ՖՕԹՕ ԱՊԷԼ 9 Ավընիւ Ֆրանսէզ

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԼԻԼԱ"

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ—ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆԸ

Պուրճ— Հին Սէրայի ետեւի անկիւնը

ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ ՄԻԱԿՆ Է

Հայկական ժամադրավայր՝ մտերմիկ շրջանակով

ՕԴԱՍՈՒՆ ԹԷՐՐԱՍ

Մասնաւորաբար՝ ընտանիքներու համար

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ,

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ.

Դիմէ՛ ՎԱՀԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՒ ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԷՆՏԷՐԷՃԵԱՆԻ

Ց. Կրպիճեան եւ Որդի

ՊԻՂԻՆՋԷ ՆՈՐ ՀՐՇԷՋՆԵՐ ԼԻՊՆԱՆ ՄԱՐԳԱՅՈՎ

Երաշխաւորուած 20 տարուան համար

ՐԻՒ ԳԱԲՐԻՒՍԻԷՆ ԹԻՒ 43

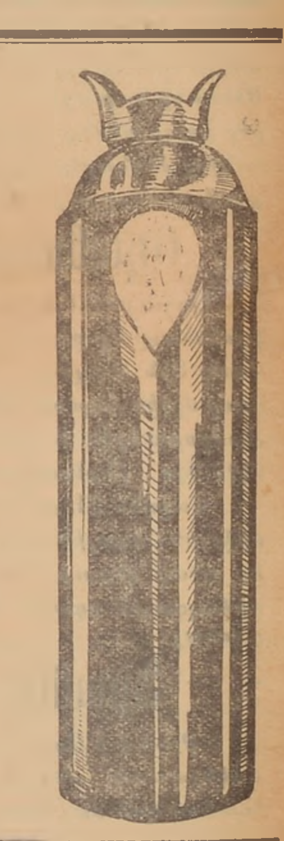

Յովհաննէս Կրպիճեան եւ Որդի Գործարանին մէջ կը շինուին՝ շատ կատարելագործեալ յօրինուածքով եւ ամենաազդեցիկ քիմիական բաղադրութիւններով գործող եւ 20 քիլոկրամ ճնշումի դիմացող պղինձէ հրշէջներ, ԼԻՊՆԱՆ մարքայով:

Անոնք արձանագրուած ըլլալով Քաղաքապետութեան Տնօրէնութեան մօտ, նաեւ արժանացած են Ֆրանսական քէնէնի յանձնախումբի գնահատման:

Գիները չափազանց դիւրամատչելի եւ Արդիւնքը երկվայրկենական է:

Մահճակա՞լի կամ Աթոռի պէտք ունիս, գնէ՛

Ekvall վաճառանիշով մահճակալ մը, որ ծանօթ է այժմ ամենուն՝ գին՝ 8—8.50 եւ 16.50 ս. ոսկի վճարումի դիւրութիւններ.—

Հասած են մեր ծալլուող աթոռները ծոցուն, ներկայանալի, թեթեւ եւ դիւրամատչելի ամէն քսակի.—

Բնական գոյնով՝ հատը 130 ս. դ. ընկոյզի գոյն՝ հատը՝ 135 ս. դ.

—օ—

Գիւղ երթալէ առաջ այցելէ՛ մեզ անգամ մը եւ գնէ աթոռ մը որ կրնայ ծառայել քեզ տարիներ շարունակ, ըլլայ գիւղը թէ տանդ մէջ:

Մեր մահճակալները կը ծախուին նաեւ Mr. Emin Adadաի քով, Avenue Foch:

Բայց ո՛չ նոյն վճարումի դիւրութիւններով:

∴

ԴԵՂՕՐԱՅՔԻ ՃԻՒՂ

Hidro-milkuderm: Աժեւոյդ եւ թխեւոյդ մաշկը կը բացի, ծինիծ, Օրհարդ, Պարան, եւ նաեւ կը դժգունի՞ս, գնէ՛. Hidro-milkudermը ամփոփ բոսնեն քիչ մը եւ գործածէ զայն, ապարաք մը եւ, փոխանը կամ մաշկը պաշտպանուած է ու անվտանգ եղանակով խոշոր անհետացած պիտի ըլլայ:—

Pommade Desitin&Poudre: Մանկան մաշկը ուսնեացին Desitin եւ boutons պզտիկներ, մորթի հիւանդութեանց յատուկ եւ ազդեցիկ Poudreէ զոր կրնաք ունենալ:

Coricide parfait: Մատին կոշտերն (Նասըր) կը տառապի՞ս, գործածէ Coricide parfait եւ կոշտերը արմատախիլ ըլլան մէկէն եւ լաւագոյն դեղն է:

Dr. THILO & Co. Մարքան ծանօթ է արդէն ամենուն, գործածեցէք նոյն վաճառանիշը կրող Chlorure d'Etyleը, serum glucoséը, Emetineը, Huile camphré եւ այլն ներարկումներու ինչպէս injectionներ առնելու յատուկ ներարկիչ պարունակուած են եւ ունին երկար տարիներու համբաւ մը ու ծանօթ են ամբողջ աշխարհին:

Աւելի տեղեկութեանց, գնումի եւ այլ մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Սուրիոյ եւ Լիբանանի ընդհ. Գործակալ ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ Պապ—Իտրիս 123 Rue des Postes, «l'Orient»ի կից B. P. 810 Beyrouth

— 42 —

ըերիս և վերջապէս Սառային: Տրտում էի, երբ յիշում էի վարպետիս ցաւալի դրութիւնը:

Ես վճռել էի մի սարսափելի դիտաւորութիւն, նախ գնալ քաւոր Պետրոսի մօտ, առաջարկել նրան, որ դիմէ դատաւորին, և յայտնէ, թէ ինքն է կատարում չարագործութեան հեղինակը եւ ազատ է անմեղ վարպետիս կեանքը: Իսկ եթէ քաւոր Պետրոսը այնքան ազնուութիւնը չունենայ, որ յանձն առնէ իմ առաջարկութիւնը,— ես երդուել էի իմ սուրը ցցել նրա նենգաւոր սրտին մէջ, և նրա դիակի վրայից անցնելով, ինքս անձամբ գնալ այն հրապարակի վրայ, ուր որ պիտի կատարուէր վարպետիս դատապարտութեան վճիռը, եւ իմ ձեռքը մեկնել դահճին, ասելով. «կտրեցէք այդ բազուկը, այդ բազուկով է չինուած այդ բանալին»...

Այդ մտածութիւններով բորբոքուած, ես արդէն գտնվում էի քաւոր Պետրոսի դրան հանդէպ, սկսեցի դըռան մուրճը զարնել: Ցայտնուեցաւ ծառան, յայտնեց որ տանը չէ:

— Ինչպէ՛ս տանը չէ, յիմա՛ր, գոչեցի ես, եւ չհաւատալով նրա խօսքերին, ներս մտայ:

— Ասում եմ տանը չէ, էլի՛, պատասխանեց նա մրթմրթալով,— գնա աչքովդ տես, թէ կը գտնես, այն ժամանակ ասա ինձ յիմար:

— Իսկ քաւոր կի՞նը:

— Քաւոր կինը քնած է:

Բայց մեր ձայնից քաւոր կինը արդէն զարթնել էր, նա կիսահագնուած ճրագը ձեռին դուրս եկաւ, բակը, ուր ես վիճում էի ծառայի հետ:

— Ա՛խ, Մուրադ, զաւակս, դո՞ւ ես ասաց նա դառն հառաչանքով, և մօտեցաւ գրկեց ինձ:

Ես ապշած մնացի:

— Փա՛ռք քեզ, Աստուած, փա՛ռք քեզ, ասում էր

— 43 —

նա, արտասուքը աչքերում.— ես քեզ կորած էի համարում.... դարձեալ փա՛ռք լինի մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսին, որ կարողացայ տեսնել քեզ...

Քաւոր կնոջ գթասրտութիւնը ինձ բոլորովին գինաթափ արեց, իմ կատաղութիւնը բաւական մեղմացաւ և ես հանդարտութեամբ յայտնեցի, թէ ցանկանում էի քաւոր Պետրոսին տեսնել:

Քանի շաբաթ է որ նա տանը չէ, զաւակս, ո՞ւր է գնացել, մենք էլ չգիտենք: Այն օրից որ քո վարպետի հետ պատահեց այս դժբախտութիւնը (ա՛խ, թող Աստուած ինքը ողորմութիւն անէ այդ խեղճին): Պետրոսը քուն եւ հանգստութիւն չունէր, ասում էր, սուրբ Տիրամայր, այդ ի՛նչ պատահեց, միշտ քեզ վրայ մտածում, միշտ քեզ համար էր աղօթում: Ցետոյ ասաց ինձ, կնի՛կ, ես պիտի գնամ գտնեմ Մուրադին, անփորձ տղայ է, չլինի թէ նա էլ վտանգի մէջ ընկնի:— Գնաց քեզ որոնելու, ա՛խ, հիմա ո՛րքան կ'ուրախանայ, երբ տեսնէ, որ դու ողջ առողջ տուն ես եկել...

Ես ամենեւին չէի կասկածում, որ քաւոր Պետրոսը իմ մասին անհանգիստ կը լինէր, ես բոլորովին հաւատում էի, որ նա գնացել էր ինձ որոնելու, որովհետեւ իմ մի սխալ քայլից, իմ մի անզգոյշ խօսքից կախուած էր նրա կեանքը: Այդ պատճառով կարճ կտրեցի քաւոր կնոջ հետ, որովհետեւ գիշերը անցնում էր, չտապում էի մօրս տեսնել:

— Մնա՛ մեզ մօտ զաւակս, թախանձում էր քաւոր կինը,— այս ժամանակ ո՞ւր ես գնում:

Երբ ես յայտնեցի թէ գնում եմ մօրս տեսնելու, նա ասաց.

— Գնա՛ զաւակս, պէտք է նրան էլ ուրախացնել, խե՛ղճ կնիկ, ո՛րքան լաց էր լինում նա քո համար, ասում էր Մուրադս կորաւ, էլ չեմ տեսնի նրան... հի-